

PROGRAM ROZVOJA OBCE ČRVENICA PRI SABINOVE NA OBDOBIE 2024–2030

VERZIA 1.0

Názov:	Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove na obdobie 2024-2030
Územné vymedzenie :	Prešovský kraj, okres Sabinov, obec Červenica pri Sabinove
Dátum schválenia PRO:	
Dátum vydania Rozhodnutia OÚ Sabinov:	
Obdobie platnosti:	2024-2030
Verzia	1.0

STAROSTA OBCE: ING. PAVOL SPODNÍK, MBA

POSLANCI OBECNÉHO ZASTUPITEĽSTVA OBCE ČERVENICA PRI SABINOVE

Názov	Obec Červenica pri Sabinove
Sídlo	Červenica pri Sabinove 122, 082 56 Pečovská Nová Ves
IČO	00326925
Web	https://www.cervenica.eu/index.html

SPRACOVATEĽ

STREDOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJOVÉ PROJEKTY

HVIEZDNA 16

080 01 PREŠOV

info@phrsr.sk

Ďakujeme všetkým za odborné pripomienky, podnety, a doplnenia v procese prípravy a pripomienkovania predkladaného strednodobého strategického dokumentu – Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove na obdobie 2024-2030.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
CR	cestovný ruch, turizmus
CVTI	centrum vedecko-technických informácií SR
ČOV	čistiareň odpadových vôd
DPH	daň z pridanej hodnoty
EAO	ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EK	Európska komisia
EO	ekvivalent obyvateľov
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
ES	Európske spoločenstvá
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EV	EuroVelo, sieť medzinárodných cyklotrás
EZ	environmentálna záťaž
FO	fyzická osoba
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability
gr.k.	gréckokatolícky
ha	hektár
HDP	hrubý domáci produkt
CHVÚ	chránené vtáčie územie
IROP	Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020
IT	informačné technológie
IÚS	Integrovaná územná stratégia
JRD	jednotné roľnícke družstvo
KR	Kooperačná rada
MAS	Miestna akčná skupina
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MPRV	SR Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MSP	malé a stredné podniky
MŠ	materská škola
MZ	mestské zastupiteľstvo
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
MWt	megawatt
NATURA 2000	sústava chránených území členských krajín Európskej únie
NFP	nenávratný finančný príspevok
NN	nízke napätie
n.o.	nezisková organizácia
NKP	národná kultúrna pamiatka
NPR	národná prírodná rezervácia
NSRV	Národná sieť rozvoja vidieka
o.z.	občianske združenie
OP ĽZ	Operačný program Ľudské zdroje
OZE	obnoviteľné zdroje energie
PMO	pamiatkový objekt
p.n.l	pred naším letopočtom
PO	právnická osoba/alt. prioritná os

PRV	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 - 2020
PRO	Program rozvoja obce
PS	Program starostlivosti
PUM	Plán udržateľnej mobility
PZI	priame zahraničné investície
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
ROEP	register obnovennej evidencie pozemkov
RP	Rada partnerstva
SHR	samostatne hospodáriaci roľníci
SK	Slovensko
SK NACE rev. 2	štatistická klasifikácia ekonomických činností
SODB 2011	Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov 2011
SPR	Strategicko-plánovací región
SŠ	stredná škola
SR	Slovenská republika
STL	strednotlaký plynovod
ŠR	štátny rozpočet
TKO	tuhý komunálny odpad
TTP	trvalé trávne porasty
UIPŠ	Ústav informácií a prognóz školstva
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
ÚZPF	Ústredný zoznam pamiatkového fondu
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
VTL	vysokotlaký plynovod
VÚC	vyšší územný celok
Z. z.	Zbierka zákonov
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok

Ďalšie kopírovanie a nakladanie so strategickým dokumentom „PROGRAM ROZVOJA OBCE ČERVENICA PRI SABINOVE NA OBDOBIE 2024-2030“ podlieha zákonu 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) a v znení neskorších predpisov.

1	ÚVOD	9
1.1	Obsah dokumentu	9
1.2	PRO a jeho súlad s programovými a strategickými dokumentmi	14
2	ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O OBCI	18
2.1	História obce	18
2.2	Geografická poloha	19
2.3	Prírodné pomery a klíma	20
2.4	Krajinná štruktúra	25
3	ANALYTICKÁ ČASŤ	27
3.1	Analýza vnútorného prostredia	27
3.1.1	Demografia	27
3.1.2	Bývanie	31
3.1.3	Trh práce a nezamestnanosť	32
3.1.4	Občianska a technická vybavenosť	36
3.1.4.1	Občianska vybavenosť	36
3.1.4.1.1	Vzdelávanie	36
3.1.4.1.2	Šport, športové zariadenia a voľný čas	37
3.1.4.1.3	Zdravotníctvo	37
3.1.4.1.4	Sociálne služby	37
3.1.4.1.5	Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky	38
3.1.4.2	Technická infraštruktúra	38
3.1.4.2.1	Cestná sieť a dopravné systémy	38
3.1.4.2.2	Vodné hospodárstvo	40
3.1.4.2.3	Energetické hospodárstvo	41
3.1.4.2.4	Telekomunikácie	41
3.1.4.2.5	Odpadové hospodárstvo	41
3.1.4.3	Štandardy minimálnej vybavenosti obce	42
3.2	Analýza vonkajšieho prostredia	43
3.3	Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza	50
3.4	Zhodnotenie súčasného stavu územia - Identifikácia potrieb	52
4	STRATEGICKÁ ČASŤ	54
5	PROGRAMOVÁ ČASŤ	56
5.1	Špecifikácia a popis opatrení, projektových zámerov	58

5.2	Projektové zámery	63
5.3	Merateľné ukazovatele	65
6	REALIZAČNÁ ČASŤ	67
6.1	Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PRO.....	67
6.2	Komunikačná stratégia a koordinácia	67
6.3	Systém monitorovania a hodnotenia	67
6.4	Akčný plán na obdobie 2024-2030	68
7	FINANČNÁ ČASŤ	70
7.1	Finančný plán	71
8	ZÁVER	73
9	POUŽITÉ ZDROJE	74
Tabuľka 1.	Základná charakteristika obce (k 31.12.2023).....	18
Tabuľka 2.	Výmera územia obce v hektároch rok 2022	25
Tabuľka 3.	Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia	27
Tabuľka 4.	Pohyb obyvateľstva (2013-2023)	28
Tabuľka 5.	Veková štruktúra obyvateľstva v % (2022).....	29
Tabuľka 6.	Národnostné zloženie obyvateľov obce.....	29
Tabuľka 7.	Obyvateľstvo podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	30
Tabuľka 8.	Údaje o domoch.....	31
Tabuľka 9.	Miera evidovanej nezamestnanosti (v %).....	32
Tabuľka 10.	Uchádzači o zamestnanie podľa veku v okrese Sabinov	33
Tabuľka 11.	Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie v okrese Sabinov	33
Tabuľka 12.	Evidovaní uchádzači o zamestnanie v obci	34
Tabuľka 13.	Trvalo bývajúce obyvateľstvo v obci podľa ekonomickej aktivity	34
Tabuľka 14.	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa odvetvia ekonomickej činnosti.....	34
Tabuľka 15.	Cesty v katastrálnom území obce	39
Tabuľka 16.	Vybavenosť obce	42
Graf č. 1	Výmera územia obce.....	26
Graf č. 2	Vývoj počtu obyvateľov od roku 2013 do 2023	28
Graf č. 3	Veková štruktúra obyvateľstva (2022).....	28
Graf č. 4	Národnostné zloženie obyvateľov obce	29
Graf č. 5	Obyvateľstvo obce podľa vierovyznania obyvateľov	30
Graf č. 6	Obyvateľstvo podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	30
Graf č. 7	Miera evidovanej nezamestnanosti okresy PSK	33
Obrázok 1.	Mapa Prešovského samosprávneho kraja.....	20
Obrázok 2.	Mapa geomorfologických jednotiek.....	21

Obrázok 3. Mapa pôdy v okrese Sabinov	21
Obrázok 4. Klimatické oblasti.....	23
Obrázok 5. Kvalita životného prostredia - zaťaženie okresov stresovými faktormi.....	25
Obrázok 6. Cestná sieť SÚC Lipany	39

1 ÚVOD

1.1 Obsah dokumentu

Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove na obdobie 2024-2030 predkladá stratégiu rozvoja obce všetkým, ktorí majú záujem participovať v procese implementácie rozvojovej stratégie. Program rozvoja obce bol spracovaný s ohľadom na ochranu, zachovanie a zhodnotenie endogénneho a exogénneho potenciálu obce. Príprava a vypracovanie tohto dokumentu boli koordinované samosprávou obce v súlade so zákonom NR SR č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja a taktiež v súvislosti s prechodom kompetencií v oblasti koordinácie regionálneho rozvoja na národnej úrovni z Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu na Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej MIRRI SR) ku 1.7.2020.

Samospráva mala záujem o participáciu verejnosti už v procese prípravy a vypracovávaní dokumentu, čo svedčí o snahe samosprávy o tzv. otvorené vládnutie. Predkladaný dokument a jeho ciele nadväzujú na dokumenty a globálne ciele EÚ. Inovácie sa týkajú stanovenia politiky obce, cieľov politík, ktoré sa ocitajú v pozícii jednak horizontálnych a jednak v pozícii prierezových cieľov rozvojovej politiky obce. Ciele politík budú dosahované prostredníctvom implementácie opatrení, umiestňovaním integrovaných investícií do oblastí s potenciálom rozvoja. Opatrenia a projektové zámery sú členené a zoskupené tematicky do prioritizovaných oblastí, ktoré sú vzájomne prepojené, pričom vytvárajú štruktúrovaný proces vzájomne sa dopĺňajúcich činností/zámerov. Cieľom integrovaného prístupu je zabezpečovanie technického, kultúrneho a spoločenského pokroku, a teda uspokojenie potrieb obyvateľov. Inovatívny prístup bol zvolený taktiež v nadväznosti na skúsenosti spracovateľov získané dlhoročnou praxou, ako aj v nadväznosti na skutočnosť, že zámerom manažmentu obce bolo vypracovať dokument, ktorý by poskytol obyvateľom obce jasné smerovanie v jej ďalšom rozvoji. Zámerom manažmentu obce bolo pripraviť rozvojovú stratégiu s cieľom zvýšiť kvalitu života v obci prostredníctvom realizácie projektových zámerov a cielených investícií. Inovatívny prístup ku príprave jednotlivých častí je zároveň overený aj prístupmi Európskej únie pri definovaní cieľov a priorít v novom programovom období.

Dokument je spracovaný v prehľadnom členení zrozumiteľnom pre bežného užívateľa.

Predkladaná rozvojová stratégia reflektuje potreby a možnosti obce berúc do úvahy interný a externý potenciál.

Legislatívne a metodické východiská

Pri príprave a vypracovaní dotknutého dokumentu bol zohľadnený proces prípravy nového programového obdobia 2021-2027 a s ním súvisiace smerovanie regionálneho rozvoja definované v strategických dokumentoch. Do úvahy boli vzaté ciele Európskej únie a Európskej zelenej dohody, a to z dôvodu náročných výziev v oblasti životného prostredia a zmeny klímy. V procese tvorby strategického dokumentu, navrhovania a plánovania realizácie jednotlivých aktivít, bola zohľadnená taktiež Smernica 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie a Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, v zmysle novely.

PRO je dokument vypracovaný v súlade s aktualizáciou Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja, ktorá bola vypracovaná ako nezáväzný, ale odporúčaný materiál. Štruktúra predkladaného dokumentu bola pre potreby miestnej samosprávy mierne upravená, resp. zjednodušená, a to na základe dlhoročných skúseností spracovateľa s prípravou strategických dokumentov na rôznych úrovniach. Predmetnými úpravami nedôjde k nesúladu s Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií s ohľadom na plnenie dlhodobých cieľov SR.

Program rozvoja je v súlade aj s ďalšími východiskovými koncepčnými dokumentmi, akými sú rozvojové programy a plány na miestnej, regionálnej, či dokonca národnej a nadnárodnej úrovni. Implementácia projektových zámerov PRO je v komplementárnosti nielen ku dokumentom na miestnej a regionálnej úrovni, ale aj v komplementárnosti ku dokumentom na národnej a nadnárodnej úrovni a pomôže tak prispieť k dosahovaniu ich cieľov. Na národnej úrovni je to Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030, Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR, Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Partnerská dohoda SR, Program Slovensko, Plán obnovy a odolnosti. Na regionálnej úrovni sú to strategické dokumenty Prešovského samosprávneho kraja - Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021- 2030, vrátane Integrovannej územnej stratégie PSK na roky 2021-2027. Na miestnej úrovni dokumenty schválené obecným zastupiteľstvom.

Zdôvodnenie vypracovania Programu rozvoja obce

Strednodobý strategický plánovací dokument (PRO) je vypracovaný v reakcii na novú spoločenskú situáciu, ktorá vznikla ako následok covidového obdobia. Ekonomická kríza, ako následok tohto obdobia, ktorej čelí celý svet, vytvorila podmienky pre nové výzvy. Na pôde EÚ boli vytvorené nové finančné mechanizmy, s cieľom urobiť nápravné opatrenia a rýchlo

a efektívne sa vyrovnáť s novou situáciou. Vyvolané zmeny ovplyvnili vývoj v oblasti umiestňovania investícií, čerpania štrukturálnych fondov EÚ aj na Slovensku. Vytvorili sa nové príležitosti a potreby, ale aj ohrozenia a obmedzenia.

Ďalším dôvodom pre vypracovanie aktuálneho strategického dokumentu je nové programové obdobie 2021-2027, v rámci ktorého sa menia podmienky získania dotácií, či už z EŠIF, EPFRV, alebo zo štátneho rozpočtu, čo ovplyvňuje možnosti obce a zároveň vytvára nové príležitosti plánovať rozvojové aktivity na podporu všestranného rozvoja územia.

Nemenej dôležitým dôvodom sú taktiež rozvojové aktivity a ekonomický vývoj blízkeho okolia. Všetky tieto faktory spolupôsobia a vyvíjajú tlak na zmenu prístupu k riešenému územiu.

Miestna samospráva má záujem získať dotácie na implementáciu rozvojových aktivít podporujúcich regionálny rozvoj, na výkonnosť a udržateľnosť miestnej ekonomiky. Manažment obce má záujem realizovať aktivity a podporovať podnikateľské činnosti s uplatnením princípov udržateľného, inteligentného a rozumného rozvoja, ktorých výsledkom bude vyššia kvalita života obyvateľov obce. Dokument predkladá moderné a efektívne riešenia/opatrenia na ich odstránenie.

Proces tvorby Programu rozvoja obce

Proces prípravy strategického dokumentu prebiehal v priebehu roka 2023 a začiatkom roka 2024. Proces prípravy, ako aj proces vypracovania dokumentu zahŕňal participatívne procesy s jasne definovaným cieľom, výstupmi, metodológiou a časovým rámcom. Do procesu prípravy a tvorby sa mohli zapojiť relevantné subjekty územnej spolupráce, ako aj socio-ekonomickí partneri.

V procese prípravy a tvorby strategického dokumentu riešitelia v spolupráci s manažmentom obce „priorizovali“ problémové oblasti, návrhy na riešenia, ktoré sa následne premietli do opatrení. Tie slúžili ako podklad pre návrh ďalšieho smerovania a plánovania projektových zámerov s ohľadom na dostupnosť finančných zdrojov. Výstupy sa syntézou s výstupmi analytickej časti stali podkladom pre strategickú a programovú časť.

Tabuľka 1. Proces tvorby

Zapojenie aktérov regionálneho rozvoja	Spracovateľ – externá spoločnosť - v spolupráci: • so starostom obce • s tímom riešiteľov • so zamestnancami obce - možnosť pripomienkovania: ○ poslancami OZ ○ dotknutými subjektmi
---	---

	○ širokou verejnosťou
Riadenie procesu spracovania	Spracovateľ v súčinnosti s manažmentom obce - starosta a poslanci OZ
Participatívny proces	- možnosťou konzultácií na OÚ - možnosťou konzultácií s externou spoločnosťou/ externými odborníkmi
Zapojenie verejnosti	
Zohľadnenie názorov verejnosti	- zapracovanie pripomienok do pripravovaného dokumentu
Publicita	- informácie poskytované na zasadnutiach OZ - schválený dokument zverejnený na oficiálnej webovej stránke obce
Financovanie spracovania	- z rozpočtu obce

Program rozvoja obce prostredníctvom poskytnutých spracovaných dát a informácií identifikuje riešené územie, poskytuje informácie o riešenom území. Spracované štatistické dáta získané z dostupných zdrojov sú v analytickej časti a SWOT analýze systemizované, prehľadne usporiadané. Osobitnú časť v rámci analytickej časti dokumentu tvorí návrh identifikovaných potrieb, východísk a možných riešení. V rozvojovej stratégii sú konkrétne definované ciele - ciele politiky obce a špecifické ciele, ktoré sú v procese integrovaného prístupu prierezové. Definované sú priority a v rámci nich opatrenia vyžadujúce ciele investície umiestnené do územia s rozvojovým potenciálom prostredníctvom realizácie projektových zámerov.

Obsah PRO je definovaný nasledovne:

Analytická časť - analyzuje na základe existujúcej databázy údajov, ukazovateľov a informácií. Predkladá analýzu východiskovej situácie obcí s väzbami na širšie územie, upozorňuje na možné riziká a ohrozenia, poukazuje na príležitosti vo využívaní vnútorného potenciálu územia, ale aj na vplyvy vonkajšieho prostredia.

Strategická časť – definuje stratégiu rozvoja obce na základe princípov politiky integrácie a inklúzie, definuje proces dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia obce, a to s ohľadom na všetky špecifiká a princípy fungovania regionálnej politiky - úroveň politiky obce, prioritných oblastí podpory, cieľov politiky a špecifických cieľov.

Programová časť - programuje - v súlade s programovými dokumentmi, definovanými prioritnými oblasťami podpory a cieľmi, predkladá zoznam a popis opatrení a projektových zámerov nevyhnutných na zabezpečenie realizácie PRO a súbor merateľných ukazovateľov.

Realizačná časť - popisuje proces realizácie PRO, spôsob komunikácie a koordinácie počas implementácie, popisuje spoluprácu kľúčových sociálno-ekonomických partnerov, systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov. Zahrňa akčný plán pre vybrané aktivity s udaním vecnej a časovej realizácie a predpokladaných zdrojov financovania.

Finančná časť - navrhuje potenciálne zdroje pre jednotlivé opatrenia a projektové zámery, ako aj inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Súčasťou predpokladaných investícií i naďalej zostávajú finančné zdroje Európskej únie, ktoré sú aj napriek administratívnej náročnosti nevyhnutnou súčasťou investícií obce, a zároveň akcelerátorom jej rozvojových aktivít.

PRO je otvorený strategický dokument. Bol pripravovaný a vypracovaný v priebehu roka 2023 a finalizovaný v polovici roka 2024.

Harmonogram spracovania

PRÍPRAVNÁ FÁZA (8.2023-10.2023)

ANALYTICKÁ ČASŤ (10.2023-12.2023)

STRATEGICKÁ ČASŤ (1.2024-2.2024)

PROGRAMOVÁ ČASŤ (1.2024-3.2024)

REALIZAČNÁ ČASŤ (4.2024-5.2024)

FINANČNÁ ČASŤ (1.2024-5.2024)

FINALIZÁCIA, SCHVAĽOVANIE, SEA (6.2024-8.2024)

Schválený PRO je východiskový programový dokument. V súlade s týmto dokumentom obec v rámci svojich kompetencií realizuje akčný plán, ktorý je súčasťou predkladaného dokumentu. Schválený program rozvoja obce je v mnohých vyhlásených výzvach jednou z podmienok pre poskytnutie príspevku zo štátneho rozpočtu, resp. z doplnkových zdrojov (doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia regionálneho rozvoja sa myslí poskytnutie finančných prostriedkov z fondov EÚ – EŠIF, EPFRV, iné finančné mechanizmy, granty, dotácie).

Schvaľovanie strategického dokumentu

Program rozvoja obce, ako aj jeho aktualizáciu schvaľuje (v zmysle Zákona o podpore regionálneho rozvoja – Zákon č.539/2008 Z.z v aktuálnom znení) zastupiteľstvo obce, v rámci svojej pôsobnosti v oblasti podpory regionálneho rozvoja.

1.2 PRO a jeho súlad s programovými a strategickými dokumentmi

PRO je navrhovaný špecificky pre daný typ územia. Svojím tematickým zameraním je PRO v nadväznosti, doplnkovosti a vzájomnej podmienenosti s nasledujúcimi strategickými aktuálnymi/pripravovanými dokumentmi:

Miestna úroveň/širšie vzťahy /tematické prepojenie:

Názov dokumentu	Úroveň	Tematické zameranie dokumentu
PHSR obce Červenica pri Sabinove	miestna	viacsektorový
Stratégia CLLD	regionálna	viacsektorový
Územný plán PSK v znení ďalších zmien a doplnkov	regionálna	viacsektorový
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021-2030	regionálna	viacsektorový
Integrovaná územná stratégia (IÚS) 2021-2027		
Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030	národná	viacsektorový

Úroveň PSK /tematické prepojenie:

Doprava

- Odborná štúdia - Prepravno-tarifný systém Integrovaného dopravného systému (IDS)
- Plán dopravnej obslužnosti Prešovského samosprávneho kraja (PDO PSK), 2020
- Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja (PUM PSK), 2019
- Cezhraničná doprava a cyklodoprava na Slovensko-Poľskom pohraničí
- Generel dopravnej infraštruktúry, 2016
- Koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj, Územná prognóza, zadanie, návrh, 2015

Sociálna oblasť

- Akčný plán pre rast a zamestnanosť PSK
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025
- Sociálny program PSK na ochranu práv a právom chránených záujmov detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov na území PSK

Územné plánovanie

- Územný plán PSK
- Generel dopravnej infraštruktúry Prešovského kraja, Územná prognóza

- koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj

Školstvo

- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v územnej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja na obdobie školského roka 2023/2024
- Stratégie PSK pre mládež na roky 2023 – 2028 (s výhľadom do roku 2033)

Cestovný ruch a vidiek

- Stratégia rozvoja cyklot dopravy a cykloturistiky v Prešovskom kraji, 2019
- Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji, koncepčno-strategický dokument, 2018
- Program rozvoja vidieka PSK, 2016
- Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu PSK, Prešov, 2014

Energetika

- Analytická štúdia efektívnosti pri využívaní energií v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, 2016
- Program energetického manažmentu PSK, 2016

Životné prostredie

- Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja
- Pasportizácia území s výskytom nerastných surovín nachádzajúcich sa v Prešovskom kraji, 2018

národná úroveň

- Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia 2021-2030
- Bytová politika SR do roku 2030
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
- Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030
- Národný program reforiem Slovenskej republiky, 2018
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030
- Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia)
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku
- Partnerská dohoda SR 2021-2027
- Program stability Slovenskej republiky na roky 2018 až 2021
- Program rozvoja vidieka 2014-2020, s aktualizáciou do 2022
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 - 2020
- Program Slovensko 2030
- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020
- Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021-2030
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030

- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030
- Zelenšie Slovensko, Stratégia environmentálnej politiky do roku 2030 Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v aktuálnom znení
- Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov

nadnárodná úroveň

- Catching up Regions
- Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027, Nový európsky bauhaus
- Európska zelená dohoda
- Interreg CE
- Stratégia Európa 2020
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES v novom PO 2021-2027

Koordinácia, integrácia a efektívne a integrované investície do územia prispejú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a udržateľnosti jeho ekonomiky. Obec postupuje v súlade s kompetenciami vymedzenými zákonom o podpore regionálneho rozvoja 539/2008 Z.z. v aktuálnom znení č. 309/2014 Z.z. Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku na území ktorého sa obec nachádza. „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce ..., pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení ...,
- podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce
- vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,
- spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.“

Významnú pomoc poskytnú intervencie z EŠIF, štátneho rozpočtu, dotačných schém a iných finančných mechanizmov.

Programové obdobie 2021-2027

Program	Riadiaci/sprostredkovateľské orgány
Program SLOVENSKO	MIRRI SR - Riadiaci orgán MH SR MV SR MPSVR SR MPRV SR MŽP SR MDV SR ÚV SR
PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI	ÚV SR Národná implementačná a koordinačná autorita (NIKA)
Program RYBNÉ HOSPODÁRSTVO SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR – Riadiaci orgán
Program Európskej územnej spolupráce – cezhraničný INTERREG VI-A POĽSKO - SLOVENSKO	Ministerstvo fondov a regionálnej politiky PR - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
FOND PRE VNÚTORNÚ BEZPEČNOSŤ	Ministerstvo vnútra SR – Zodpovedný orgán
FOND PRE AZYL, MIGRÁCIU A INTEGRÁCIU	
INTERREG NEXT HU-SK-RO-UA	Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu Maďarska - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
Program Európskej územnej spolupráce – nadnárodný INTERREG CENTRAL EUROPE PROGRAMME	MIRRI SR - Národný kontaktný bod
Programy medziregionálnej spolupráce INTERREG, ESPON, URBACT	
Program nadnárodnej spolupráce Stratégia Európa, ETC Dunaj	

2 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O OBCI

Tabuľka 1. Základná charakteristika obce (k 31.12.2023)

Kód obce	524298
Názov okresu	Sabinov
Názov kraja	Prešovský samosprávny kraj PSK
Štatút obce	obec
PSČ	082 56
Telefónne smerové číslo	+421 51
Prvá písomná zmienka o obce (rok)	1278
Celková výmera územia obce [ha]	628,23
Počet obyvateľov	965
Hustota obyvateľstva na km ²	151,38

(Zdroj, ŠÚ, 2023)

2.1 História obce

Najstaršia priama a spoľahlivá správa o Červenci je z roku 1278. Vznikla pri darovaní územného majetku Ladislavom IV. Tekulovcom a Budunovmu synovi Andrejovi, ktorý daroval viaceré dediny za zásekmi vedľa Července "Verusalma".

Existuje aj písomná správa o Červenci z roku 1248. Je to listina, týkajúca sa územia za zásekmi v Šariši, ale táto listina je falzifikát, ktorý vznikol až v osemdesiatych rokoch 13. storočia a z roku 1288 sa zachoval jeho najstarší odpis jágerskou kapitulou. V osemdesiatych rokoch 13. storočia vznikli spory o Červenicu, pričom donačné listiny z roku 1285 - 1288 sú o nej protirečivé.

Červenica patrí k skupine starších slovenských dedín, jestvujúcich pred 11. storočím. Je pravdepodobné, že hradisko južne od Jakubovej Vole patrilo obyvateľom tejto dediny pred 11. storočím. Pre dnešnú dedinu Červenicu pri rieke Toryse, kde boli už v 12. storočí pohraničné prekážky a stráža uhorského štátu, sa uvádza maďarský názov Veresalma, teda v preklade názov znie Červená Jablň. Slováci časom prebrali iba prvú časť názvu a v takej podobe sa uchoval názov až dodnes. Názov obce Červenica sa postupne menil počas historického vývoja, ako to môžeme vidieť v jednotlivých písomných zmienkach:

1278 - Veressalma - prvá písomná zmienka, 1285 - terra (majetok, zem) Veresalma, terra Werusalma, 1288 - terra Verusalma, Weresalma, 1302 - Verusalma, 1315 - Werusalmafolua, Verusalmafalua, 1322 - villa Wrusalma, 1563 - Cherwenycze, 1786 - Čerwenicza, 1808 - Jablonov, Czerwenica, 1960 - Červenica pri Sabinove, maďarský názov Vorosalma.

Červenica bola od 60. až začiatku 70. rokov 13. storočia vo vlastníctve šľachtica Čiža "Czyze-Cyze", na základe donácie kráľa Štefana V. Číž bol nesporne slovanského pôvodu, ako aj jeho predkovia, starší vlastníci Července. Z toho vyplýva, že dedina jestvovala už pred polovicou

13. storočia. Čížov syn Štefan sa sťažoval pred kráľom Ladislavom IV., že sa iní šľachtici usilujú získať červenický majetok. V roku 1285 Ladislav IV. potvrdil Štefanovi, synovi Číža, držbu Červenice, ktorú Štefan V. daroval jeho otcovi. Čížov syn Štefan bol však nútený v roku 1287 svoj majetok predať Detrikovým synom, majiteľom Kamenice a Tekulovcom. Ďalšia časť majetku Číža a jeho synov v Červenci sa v roku 1288 dostala do vlastníctva abovského župana Juraja. V roku 1296 získali synovia Rikolfa, Kokoš a Ján, od synov Detrika výmenou za majetok Gibart v Abovskej župe majetkové podiely panstiev Kamenice a Červenice. Koncom zimy v roku 1306 si synovia už nebohého Rikolfa zo Spiša podelili majetky. Rikolf, posledný z jeho synov, ako svoj vlastnícky podiel na šarišských dedičných majetkoch, dostal okrem iných majetkov aj dedinu Červenicu. V roku 1427 sa novým vlastníkom dediny stala rodina Fogasová. Kráľ Matej v darovacej listine z 25.7.1468 dal Červenicu Tomášovi Tarcajovi. Od roku 1558 Červenicu vlastnili Dežefiovci. Od začiatku 18. storočia vlastníkom červenických majetkov sa stáva Tomáš Dežefi. Neskôr tu mali časť majetku Pěčiovci a v 19. storočí Dobaj. Po prvej svetovej vojne bola parcelácia. Dobaj si ponechal 250 jutár a ostatné pozemky rozpredal. V roku 1919 obyvatelia Červenice odkúpili Mihal'ku. Ostatnú časť Dobajovho majetku kúpil Ján Kobulský a Ján Fecko. Majiteľmi boli až do poštátneia (1948), kedy bol zriadený štátny majetok. (zdroj: červenica.eu)

2.2 Geografická poloha

V rámci územno-správneho členenia patrí obec Červenica pri Sabinove k 665 obciam Prešovského samosprávneho kraja, je jednou zo 43 obcí okresu Sabinov. Obec sa nachádza v jeho severozápadnej časti.

Najnižší bod územia obce sa nachádza v nadmorskej výške 343 m n.m. a najvyšší bod územia vo výške cca. 645 m n.m. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 356 m.

Obrázok 1. Mapa Prešovského samosprávneho kraja

Katastrálne územie obce priamo susedí s katastrálnymi územiami obcí:

- a) na západe obec: Rožkovany, Milpoš
- b) na juhu obec: Jakubova Voľa
- c) na východe obec: Ľutina, Pečovská Nová Ves
- d) na severe obec: Hanigovce

2.3 Prírodné pomery a klíma

GEOMORFOLÓGIA

Z hľadiska geomorfologického členenia sa okres Sabinov nachádza v provincii Západné Karpaty, subprovincii Vonkajšie západné Karpaty, patrí do Podhôrno - magurskej oblasti a do oblasti Východných Beskýd. Územie patrí do viacerých častí, a to: Spišsko-šarišského medzihoria, Čergova, Levočských vrchov, Bachurne a Šarišskej vrchoviny.

Obrázok 2. Mapa geomorfologických jednotiek

Oblasť / Celok / Podcelok

Nízke Beskydy

Beskydské predhorie

Záhradníanská brázda

Podhľo-magurská oblasť

Bachureň

Levočské vrchy

Levočská vysočina

Levočské planiny

Spišsko-šarišské medzihorí

Hromovec

Jakubianska brázda

Stráže

Ľubotínska pahorkatina

Šarišské podolie

Šarišská vrchovina

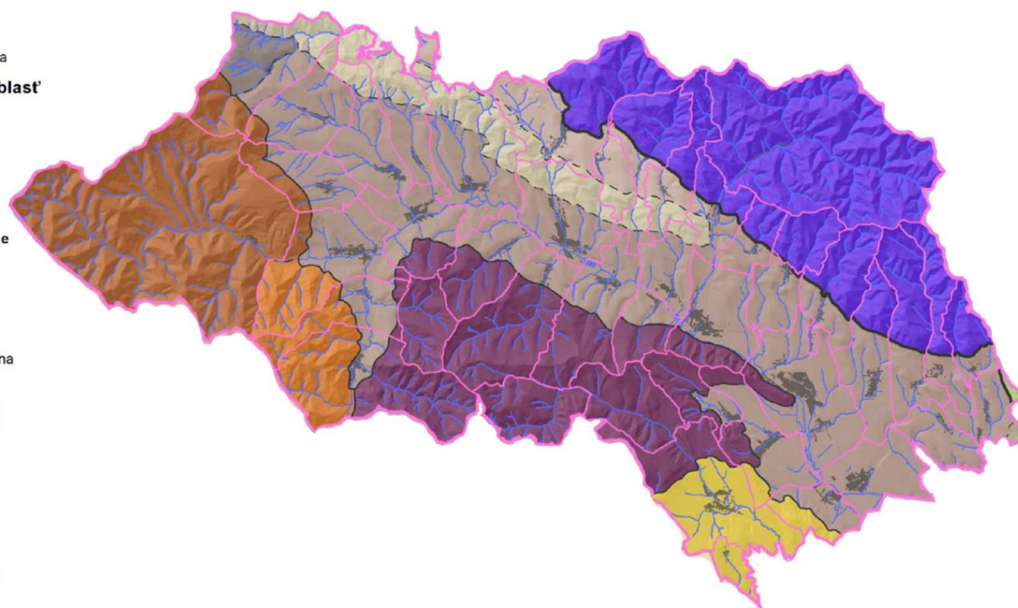
Východné Beskydy

Čergov

— hranica GM oblasti

— hranica GM celku

- - - hranica GM podcelku

Zdroj: RUSES SB / Atlas krajiny SR/ vlastné spracovanie

Katastrálne územie obce Červenica pri Sabinove sa rozprestiera v Spišsko-šarišskom medzihorí medzi pohoriami Čergov (na východe) a Levočskými vrchmi (na západe).

PÔDNE POMERY

Obrázok 3. Mapa pôdy v okrese Sabinov

Pôdny typ

černozem

čiernica

fluvizem

hnedozem

kambizem

litozem

luvizem

pararendzina

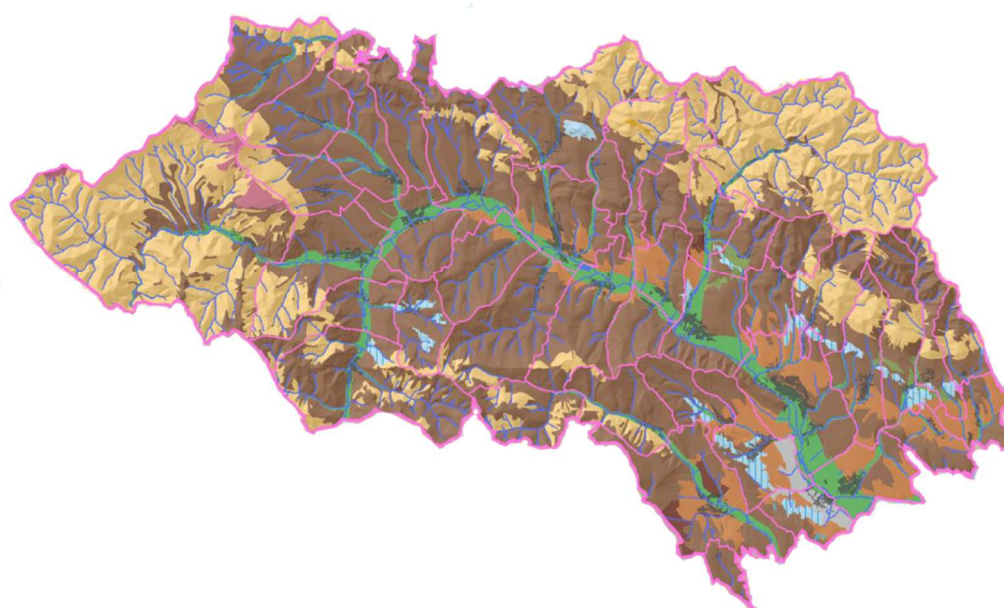
podzol

pseudoglej

ranker

rendzina

skaly

F1	<i>fluvizeme kultizemné</i>	K8	<i>kambizeme podzolové</i>
H1	<i>hnedozeme kultizemné</i>	L1	<i>luvizeme modálne, kultizemné a pseudoglejové</i>
G1	<i>pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé</i>	L4	<i>luvizeme pseudoglejové,</i>
K1	<i>kambizeme modálne a kultizemné nasýtené až kyslé</i>	N2	<i>pararendziny kambizemné a kambizeme rendzinové</i>
K2	<i>kambizeme modálne a kultizemné nasýtené</i>	P1	<i>podzoly modálne</i>
K5	<i>kambizeme pseudoglejové nasýtené</i>	R1	<i>rendziny a kambizeme rendzinové,</i>
K6	<i>kambizeme modálne kyslé</i>	T1	<i>čiernice kultizemné</i>

Zdroj: RUSES SB / Atlas krajiny SR/ vlastné spracovanie

Z predchádzajúceho obrázku „Mapa pôdy v okrese Sabinov“ vyplýva, že v okrese Sabinov z hľadiska pôdných typov prevládajú najmä kambizeme (modálne a kultizemné nasýtené až kyslé, modálne a kultizemné nasýtené, pseudoglejové nasýtené, modálne kyslé, podzolové). Na území sú taktiež zastúpené andozeme, pseudogleje, fluvizeme, hnedozeme, luvizeme, pararendziny, podzoly, rendziny a čiernice.

VODSTVO

Povrchové vody

Najväčšou a najvýznamnejšou riekou okresu Sabinov je rieka Torysa, ktorá je jedným z dôležitých prítokov rieky Hornád. Prameň rieky sa nachádza neďaleko obce Torysky v Levočských vrchoch v nadmorskej výške 1080 m n.m. Svojou dĺžkou 129 kilometrov je dvanástou najdlhšou riekou Slovenska a odvodňuje povodie veľké 1349 km². Najvýznamnejším prítokom je rieka Sekčov (ľavostranný). Významnejšími prítokmi rieky Torysa sú aj Kučmanovský potok, Lutinka, Dzikov, Delňa, ale aj ďalšie.

Katastrálnym územím obce v južnej časti preteká Torysa. Ďalšími významnými tokmi v rámci územia obce sú Hanigovský a Milpošský potok ako ľavostranné prítoky Torysy.

KLIMATICKÉ POMERY

Územie okresu patrí do viacerých klimatických okrskov (teplého, mierne teplého a mierne chladného). V rámci okresu prevládajú mierne teplé okrsky. Vyššie polohy okresu radíme do mierne chladného klimatického okrsku. V obci sa nenachádza vodomerná stanica ani zrážkomerná stanica. Najbližšie sa nachádzajú v obci Lutina na toku Lutinka – vodomerná stanica, v obci Torysa na toku Torysa a v obci Brezovica nad Torysou na toku Slavkovský potok – vodomerné stanice.

T7- teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou

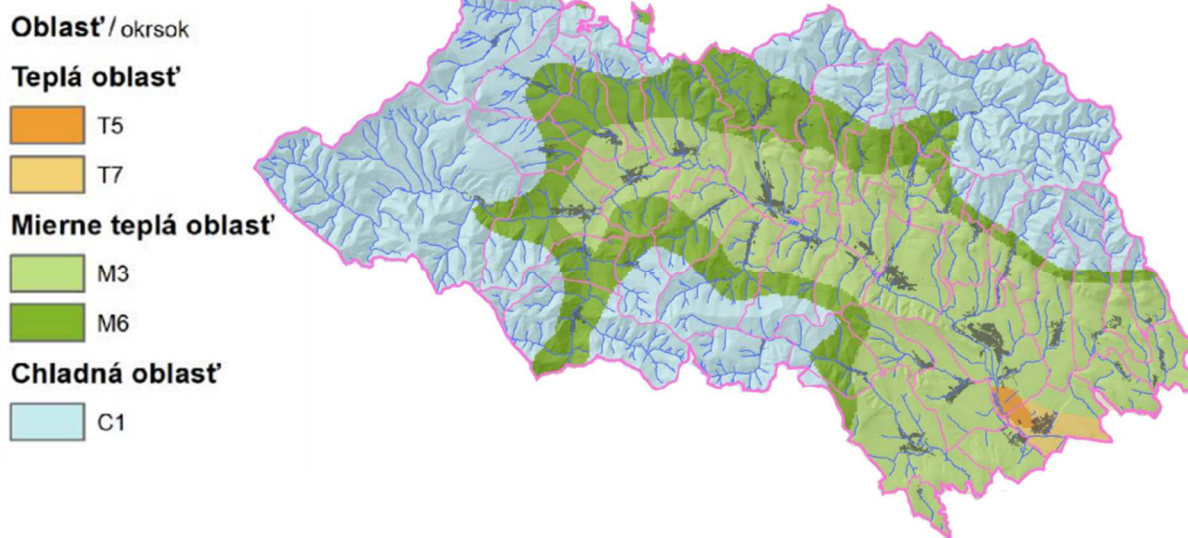
M3- mierne teplý, mierne vlhký, pohorkatinový až vrchovinový (okolo 500 m n.m.)

M6- mierne teplý, vlhký, vrchovinový

C1- mierne chladný

Obrázok 4. Klimatické oblasti

Zdroj: RUSES SB / Atlas krajiny SR/ vlastné spracovanie

Ochrana prírody

V okrese Sabinov sa nachádzajú európske chránené územia, národné prírodné rezervácie, prírodné rezervácie, prírodné pamiatky, prírodné rezervácie, ale aj chránené vtáacie územia. Na území okresu sa nachádzajú 2 chránené vtáacie územia, a to: Chránené vtáacie územie Levočské vrchy s celkovou rozlohou 45597,63 hektára (v okrese SB - katastrálne územie obcí Bajerovce, Blažov, Brezovica, Brezovička, Krásna Lúka, Nižný Slavkov, Poloma a Tichý Potok) (Vyhláška č. 434/2012 Z. z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáacie územie Levočské vrchy, kód územia: SKCHVU051) a Chránené vtáacie územie Čergov. Ochranu najcennejších častí území zastrešuje základný legislatívny dokument, účinný od 1. januára 2003 - zákon NR SR č. 543/2003 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. V katastrálnom území obce Červenica pri Sabinove sa nachádza nasledujúce chránené územia:

Chránené vtáacie územie Čergov

V severnej časti okresu, patrí katastrálne územie siedmich obcí do CHVU Čergov, ktorého celková rozloha je 35 849,71ha, a ktoré bolo vyhlásené v roku 2011 a patrí k CHVÚ s najvyšším podielom lesných porastov(až 77%). V roku 2018 bol vypracovaný ŠOP SR Program starostlivosti o Chránené vtáacie územie Čergov na roky 2019 – 2048. „Územie zasahuje do okresov Bardejov, Prešov, Sabinov a Stará Ľubovňa. CHVÚ predstavuje územie

pohoria Čergov v blízkosti štátnej hranice s Poľskom. Je situované cca 1 km severovýchodne od mesta Sabinov a cca 6 km juhovýchodne od mesta Bardejov, po obvode ho približne vymedzujú obce Šarišské Jastrabie, Kyjov, Kamenica, Ľutina, Drienica, Jakubovany, Bodovce, Malý Slivník, Závadka, Fričkovce, Hervartov, Richvald, Kružlov, Gerlachov, Lukov, Malcov, Lenartov, Dubné, Čirč. Z územia CHVÚ sú vyňaté zastavané územia obcí a rekreačných stredísk...“(PS o CHVÚ Čergov na roky 2019-2048). Chránené územie je vyhlásené za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov: sovy dlhochvostej, muchárika bieločrkého, muchárika červenohrdlého, jariabka hôrneho, penice jarabej, d'atľa bieločrbtého, d'atľa čierneho, chriašteľa poľného, žlny sivej, kuvika vrabčieho, d'atľa trojprstého, kuvika kapcavého, lelka lesného, orla kriľavého, rybárika riečného, včelára lesného, bociana čierneho, tetrova hôľniaka, orla skalného, muchára sivého, pŕhl'aviara čiernohlavého, krutihlava hnedého, žltouchvosta lesného a prepelice poľnej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania. (Zdroj: Vyhláška MŽP SR. č. 28/2011)

V katastrálnom území obce je lokalizovaný biokoridor nadregionálneho významu **NRBk2 Torysa**. „Nachádza sa tu krovitá brehová vegetácia, ktorá postupne prechádza do lesných spoločenstiev. Nachádzajú sa tu aj biotopy s výskytom myrikovky nemeckej, ktoré sa nachádzajú hlavne na erózne pretváraných štrkových sedimentoch v alúviu toku. Ďalšími zástupcami vegetácie sú napr. margaréta biela (*Leucanthemum vulgare*), púpava lekárska (*Taraxacum officinale*), mliečnik chvojkový (*Tithymalus cyparissias*) a kyprina močiarna (*Chamaerion dodonaei*). Biokoridor nadregionálneho významu je lokalizovaný aj v k.ú obcí Šarišské Michaľany, Ostrovany, Ražňany, Orkucany, Sabinov, Pečovská Nová Ves, Jakubova Voľa, Rožkovany, Lipany, Ďáčov, Krivany, Torysa, Brezovica. ÚEV: SKUEV0336 Rieka Torysa“. (RUSES okresu Sabinov, 2019)

V katastrálnom území obce je lokalizovaný biokoridor regionálneho významu **RBk2 Holý hrb – Hoľa**. „Biokoridor vytvárajúci možnosti migrácie v údolnom priestore medzi Spišsko-šarišským medzihorím a pohorím Čergov. Ide aj o dôležitú ťahovú cestu pre vtáctvo“. (RUSES okresu Sabinov, 2019)

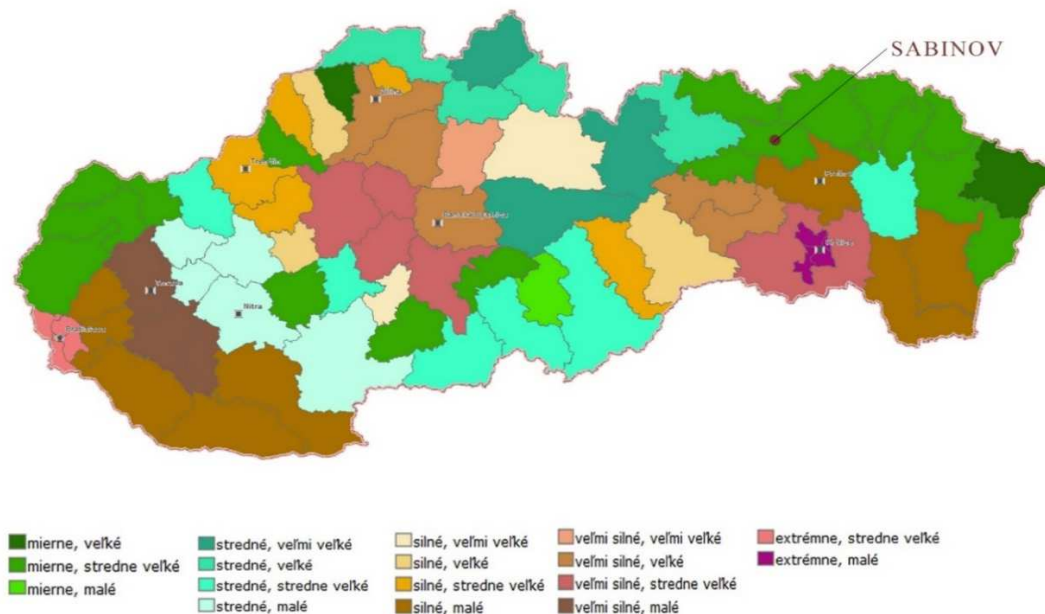
Ochrana zdrojov nerastných surovín

V obci sa nachádza chránené ložiskové územie (CHLÚ) v prieskume resp. neťažené ložisko (RUSES okresu Sabinov).

Z hľadiska *ekologickej stability* dosiahla obec koeficient ekologickej stability (KES) 2,47, a teda strednú ekologickú stabilitu (1,51-3,00). KES 4+ dosiahli len 2 obce: Kamenica a Olejnikov.

Obrázok 5. Kvalita životného prostredia - zaťaženie okresov stresovými faktormi

2.4 Krajinná štruktúra

Katastrálne územie obce má rozlohu celkovo 628,23 hektárov. Poľnohospodárska pôda sa rozprestiera na 482,26 hektároch a nepoľnohospodárska pôda na 145,97 hektároch. Poľnohospodárska pôda je najviac zastúpená ornou pôdou – 482,26 ha (76,76% z celkovej rozlohy) a trvalými trávnatými porastmi –146,22 ha.. Nepoľnohospodárska pôda je zastúpená prevažne lesnými pozemkami - 66,15 ha. Zastavaná plocha a nádvorie zaberajú 41,74 ha 6,64% z celkovej rozlohy).

Tabuľka 2. Výmera územia obce v hektároch rok 2022

Celková výmera územia obce	spolu	628,23
Poľnohospodárska pôda	spolu	482,26
	orná pôda	321,67
	záhrada	14,37
	trvalý trávny porast	146,22
Nepoľnohospodárska pôda	spolu	145,97
	lesný pozemok	66,15
	vodná plocha	10,17
	zastavaná plocha a nádvorie	41,74
	ostatná plocha	27,91

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č. 1 Výmera územia obce

Zdroj: ŠÚ SR

3 ANALYTICKÁ ČASŤ

3.1 Analýza vnútorného prostredia

Analýzu vnútorného prostredia je možné zjednodušene chápať ako databázu informácií potrebných pre stanovenie rozvojovej stratégie. Z toho dôvodu v analytickej časti dominuje popis získaných údajov o internom prostredí a v prípade relevantnosti ich komparácia s údajmi tematicky súvisiacimi, ale vypovedajúcimi o inej časovej, či územnej úrovni. Na základe analýzy, komparácie a následne syntézy je možné v nasledujúcich častiach dokumentu naznačiť príčiny nepriaznivého stavu v jednotlivých sektoroch miestnej ekonomiky a definovať potreby nevyhnutné pre ďalší rozvoj územia. Potreby sú často vnímané ako príležitosti rozvoja. Analýza vnútorného prostredia územia má v procese prípravy a vypracovania dokumentu významné postavenie. Skúma a hodnotí vnútorné prostredie na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát, najmä štatistických údajov získaných z overených zdrojov (napr. štatistický úrad SR, CVTI SR, databázy jednotlivých ministerstiev). Jej úlohou je prioritne poskytnúť užívateľom dataset overených údajov a v obmedzenom množstve verifikovaných údajov. Výstupy z internej a externej analýzy tvoria východisko pre správne nastavenie a umiestnenie tematických a územných investícií, teda aj správne nastavenie rozvojovej stratégie pre obec.

3.1.1 DEMOGRAFIA

Vývoj počtu trvalo bývajúceho obyvateľstva

Táto časť systemizuje a predkladá údaje, ktoré sa ocitajú v pozícii prierezových a sú významnými faktormi v procese zvyšovania ekonomickej výkonnosti obce, a teda aj v procese rozvoja obce. Demografická analýza porovnáva a zároveň analyzuje súčasný stav a vývoj obce v oblasti demografie, a to v poslednej dekáde na základe medziročných zmien (2012-2022). Demografická analýza spočíva v systemizácii overených údajov, resp. ukazovateľov, akými sú hustota obyvateľstva, vývoj počtu obyvateľov, veková štruktúra, prirodzený, migračný a celkový pohyb obyvateľstva, národnostná, religiózna a vzdelanostná štruktúra, hustota obyvateľstva a pod.

Tabuľka 3. Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia

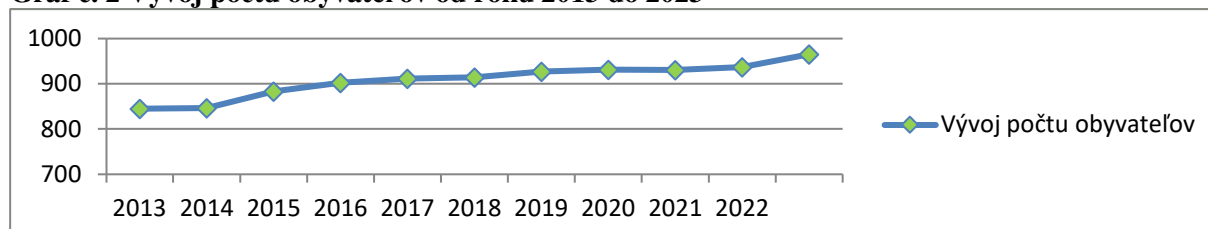
Rok	Muži	Ženy	Spolu
2023	473	492	965
2022	457	480	937
2021	454	476	930
2020	452	479	931
2019	449	478	927
2018	443	471	914

2017	437	474	911
2016	431	471	902
2015	423	460	883
2014	414	432	846
2013	407	438	845

Zdroj: ŠÚ SR údaje k 31.12

Graf č. 2 Vývoj počtu obyvateľov od roku 2013 do 2023

Zdroj: ŠÚ SR údaje k 31.12.

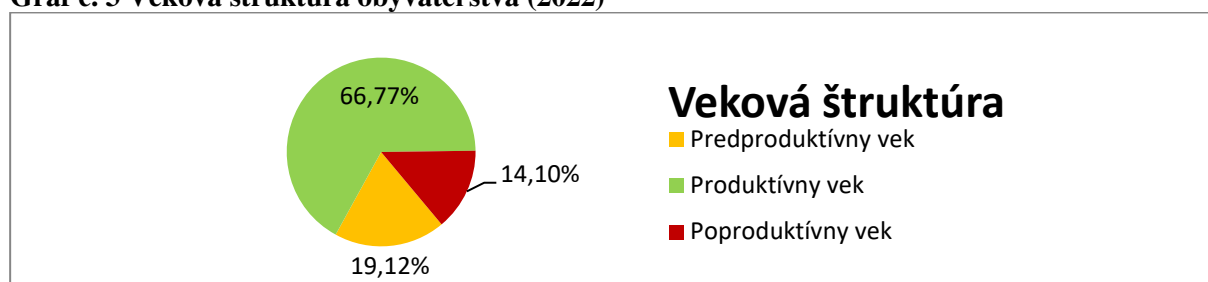
Vývoj počtu obyvateľov v obci má v sledovanom období stúpajúcu tendenciu. Najvyšší pokles (celkový úbytok) trvale žijúceho obyvateľstva bol zaznamenaný v roku 2013, a to pokles o štyroch obyvateľov. Naopak najvyšší prírastok bol zaznamenaný v roku 2015, bol to celkový prírastok na úrovni 37 a druhý najvyšší v roku 2023 – celkový prírastok na úrovni 28.

Tabuľka 4. Pohyb obyvateľstva (2013-2023)

Tabuľka 4: Pohyb obyvateľstva (2013 - 2023)											
Ukazovateľ	Počet v rokoch										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Natalita	9	7	7	14	9	13	12	12	17	12	12
Mortalita	15	7	11	6	6	10	2	10	14	6	9
Prist'ahovaní	8	21	52	21	12	14	18	19	11	16	32
Vyst'ahovaní	6	20	11	10	6	14	15	17	16	15	7
Celkový prírastok	-4	1	37	19	9	3	13	4	-2	7	28

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č. 3 Veková štruktúra obyvateľstva (2022)

Ukazovateľ	Počet	%
Predproduktívny vek (14 a menej rokov)	179	19,12
Produktívny vek (15-64 rokov)	625	66,77
Poproduktívny vek (65 rokov a viac)	132	14,10

Zdroj: ŠÚ SR

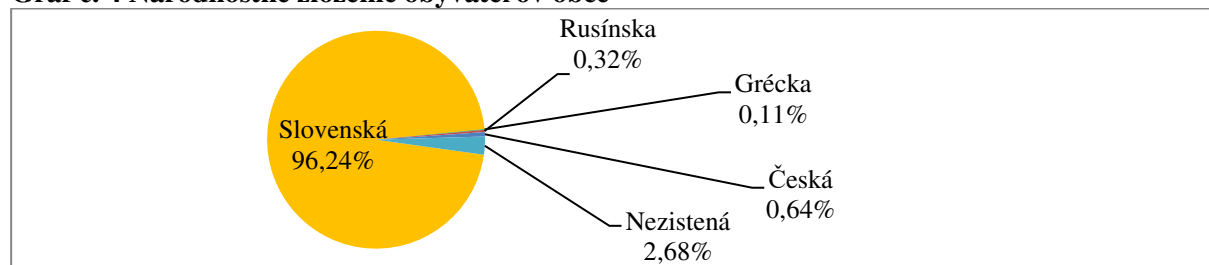
Z hľadiska vekovej štruktúry najpočetnejšiu skupinu obyvateľov obce Červenica pri Sabinove tvoria obyvatelia v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov). Zastúpením 66,77% sa táto skupina najviac približuje k priemeru SR.

Tabuľka 5. Veková štruktúra obyvateľstva v % (2022)

Ukazovateľ	Obec	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovenská republika
Predproduktívny	19,12	23,18	18,44	16,09
Produktívny vek	66,77	64,19	66,01	66,06
Poproduktívny vek	14,10	12,63	15,55	17,85

Zdroj: ŠÚ SR, ku 31.12.2022

Graf č. 4 Národnostné zloženie obyvateľov obce

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 sa hlásilo viac než 96% obyvateľov k slovenskej národnosti. Menšími percentami bola zastúpená grécka, rusínska a česká národnosť. U 25 obyvateľov sa nepodarilo zistiť národnosť.

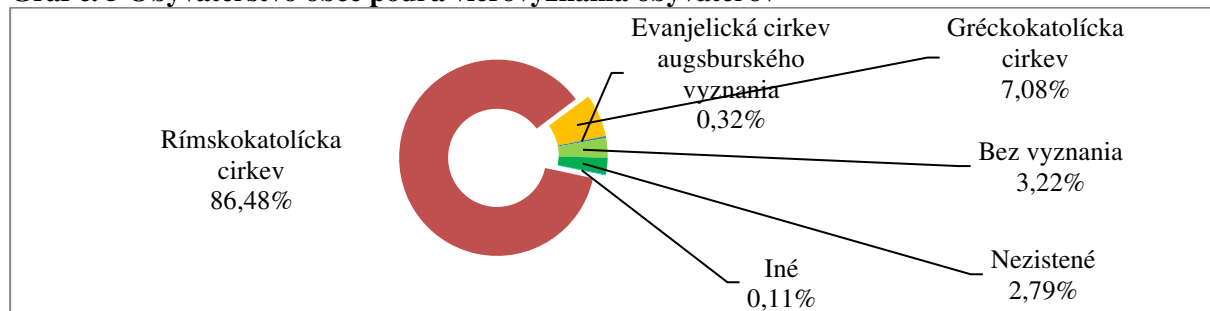
Tabuľka 6. Národnostné zloženie obyvateľov obce

Národnosť	SODB 2021	
	počet obyv.	%
Slovenská	897	96,24
Grécka	1	0,11
Rusínska	3	0,32
Česká	6	0,64
Nezistená	25	2,68
Spolu	932	100,00

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Graf č. 5 Obyvateľstvo obce podľa vierovyznania obyvateľov

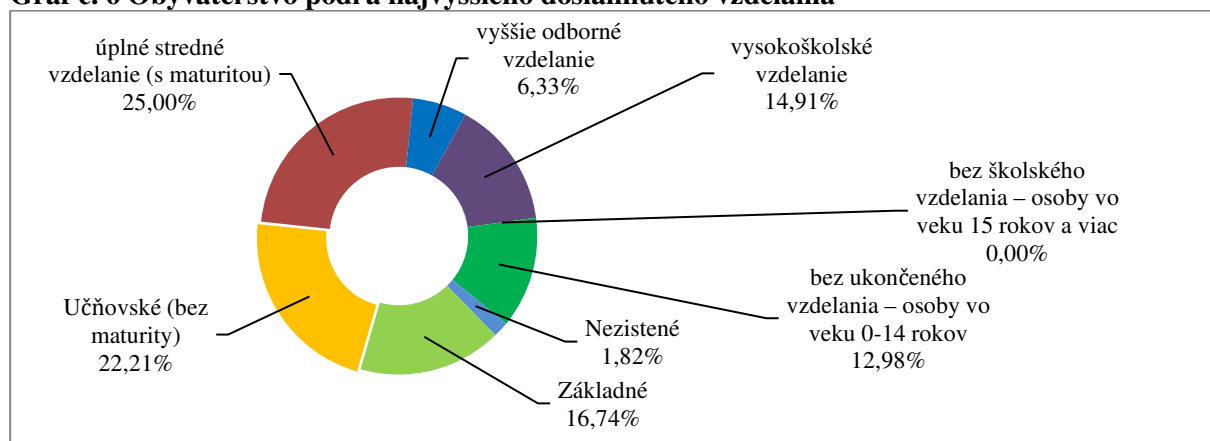

Náboženské vyznanie	SODB 2021	
	Počet obyv.	%
Rímskokatolícka cirkev	806	86,48
Gréckokatolícka cirkev	66	7,08
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	3	0,32
Bez vyznania	30	3,22
Nezistené	26	2,79
Iné	1	0,11
Spolu	932	100,00

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

V obci dominuje rímskokatolícke vierovyznanie. Pri sčítaní obyvateľov domov a bytov sa k rímskokatolíckemu vyznaniu hlásilo 86,48 % z celkového počtu obyvateľov.

Graf č. 6 Obyvateľstvo podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 7. Obyvateľstvo podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

	Spolu	%
Základné	156	16,74
Učňovské (bez maturity)	207	22,21
Úplné stredné vzdelanie (s maturitou)	233	25,00
Vyššie odborné vzdelanie	59	6,33
Vysokoškolské vzdelanie	139	14,91
Bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	0	0,0
Bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	121	12,98

Nezistené	17	1,82
Spolu	932	

Zdroj: ŠU SR SODB 2021

3.1.2 BÝVANIE

Z výsledkov sčítania obyvateľov domov a bytov, ktoré bolo realizované v roku 2021 vyplýva, že v obci je zástavba realizovaná len prostredníctvom budov s jednou bytovou jednotkou, teda rodinnými domami. Ku dátumu sčítania ich bolo v obci 257, pritom 23 z nich bolo neobývaných (podľa obývanosti na súčasný pobyt).

Tabuľka 8. Údaje o domoch

Typ	Domy	Rodinné domy	Bytové domy
Počet	257	251	3
Infraštruktúra	Domy s vodovodnou prípojkou z verejnej siete	Domy s plynovou prípojkou	Domy s prípojkou na kanalizačnú sieť
Počet	43	227	212
Typ	Ostatné budovy	Polyfunkčné budovy	Ostatné budovy na bývanie
Počet	1	0	1

Zdroj: SODB 2021

3.1.3 TRH PRÁCE A NEZAMESTNANOSŤ

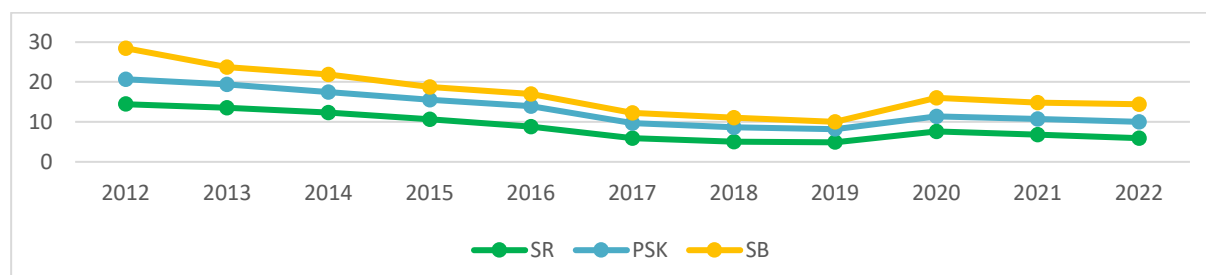
Okres Sabinov patrí z dlhodobého hľadiska v rámci Prešovského kraja ku okresom s najvyššou evidovanou mierou nezamestnanosti. V okrese Sabinov výška miery evidovanej nezamestnanosti dosiahla v roku 2022 hodnotu 14,37 %, čím sa umiestnil na 11 mieste v rebríčku od najvyššej po najnižšiu výšku miery evidovanej nezamestnanosti spomedzi všetkých okresov PSK. Vyššia miera evidovanej nezamestnanosti v rámci kraja bola zaznamenaná len v okresoch Vranov – 14,68% a v okrese Kežmarok – 16,65%.

Z dôvodu vysokej nezamestnanosti bol okres zaradený k najmenej rozvinutým okresom Slovenska. (Zákon 336/2015 Z.z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Tabuľka 9. Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)

Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti (SR, PSK, Okres Sabinov)											
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SR	14,44	13,50	12,29	10,63	8,76	5,94	5,04	4,92	7,57	6,76	5,9
PSK	20,66	19,35	17,45	15,50	13,91	9,68	8,61	8,19	11,39	10,75	9,98
SB	28,44	23,68	21,86	18,69	16,98	12,20	11,07	10,00	16,01	14,78	14,37

Zdroj: ŠÚ SR

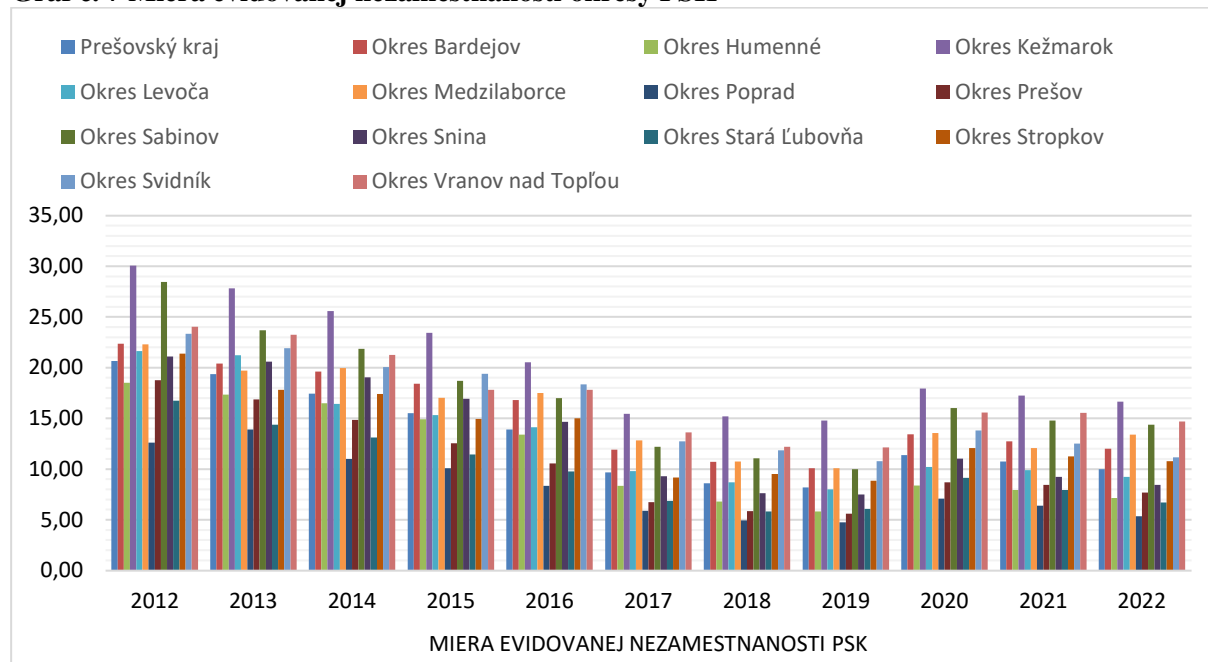

Zdroj: ŠÚ SR

Najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v okrese bola zaznamenaná v rámci sledovaného obdobia v roku 2012, kedy bola evidovaná miera nezamestnanosti na úrovni 28,44%.

Graf č. 7 Miera evidovanej nezamestnanosti okresy PSK

Ku koncu roka 2022 bola nezamestnanosť v okrese na úrovni 14,37%, čo je o takmer o 8,5 p.b. viac ako je priemer SR (5,9%), a o viac ako 4 p.b ako je priemer PK (9,98%).

Tabuľka 10. Uchádzači o zamestnanie podľa veku v okrese Sabinov

Uchádzači o zamestnanie podľa veku v okrese - roku 2022					
Vek uchádzačov	15-24	25-34	35-49	50 a viac	Spolu
Počet	759	977	1460	931	4127
%	18,39	23,67	35,38	22,56	100,00

Zdroj: ŠÚ SR

V okrese bolo ku koncu roka 2022 evidovaných celkovo 4127 uchádzačov o zamestnanie. Najpočetnejšou skupinou uchádzačov o zamestnanie boli uchádzači vo veku od 35 do 49 rokov, a to 1460 uchádzačov (35,38%).

Tabuľka 11. Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie v okrese Sabinov

Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie v okrese - rok 2022				
	So zdravotným postihnutím	Absolventi	Mladiství	Dlhodobo nezamestnaní
Počet	89	163	38	2417

Zdroj: ŠÚ SR

Najproblematickejšie uplatnenie na trhu práce majú dlhodobo nezamestnaní uchádzači o zamestnanie. Za dlhodobo nezamestnaného človeka sa považuje osoba, ktorá je registrovaná v evidencii uchádzačov o zamestnanie dlhšie ako 12 po sebe nasledujúcich mesiacov. V okrese tvorilo ku koncu roka 2022 túto skupinu celkovo 2417 uchádzačov, čo tvorilo viac než 58 % z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie.

Tabuľka 12. Evidovaní uchádzači o zamestnanie v obci

Evidovaní uchádzači o zamestnanie	Obec										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Spolu	75	73	56	50	49	35	24	20	34	30	27
Muži	31	33	28	19	24	18	11	8	14	13	11
Ženy	44	40	28	31	25	17	13	12	20	17	16

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka 13. Trvalo bývajúce obyvateľstvo v obci podľa ekonomickej aktivity

Ekonomická aktivita	počet	%
pracujúci (okrem dôchodcov)	381	40,88
pracujúci dôchodca	32	3,43
osoba na materskej dovolenke	4	0,43
osoba na rodičovskej dovolenke	11	1,18
nezamestnaný	35	3,76
žiak strednej školy	41	4,4
študent vysokej školy	42	4,51
osoba v domácnosti	49	5,26
dôchodca	153	16,42
príjemca kapitálových príjmov	1	0,11
žiak základnej školy	102	10,94
dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	73	7,83
iná	0	0
nezistené	8	0,86

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 14. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa odvetvia ekonomickej činnosti

Ekonomická činnosť	Počet	%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	9	2,1
Ťažba a dobývanie	0	0
Priemyselná výroba	87	20,33
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3	0,7
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	1	0,23
Stavebníctvo	82	19,16
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	50	11,68
Doprava a skladovanie	15	3,5
Ubytovacie a stravovacie služby	4	0,93
Informácie a komunikácia	7	1,64
Finančné a poisťovacie činnosti	7	1,64
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1	0,23
Odborné, vedecké a technické činnosti	10	2,34
Administratívne a podporné služby	3	0,7
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	35	8,18

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

Vzdelávanie	26	6,07
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	22	5,14
Umenie, zábava a rekreácia	0	0
Ostatné činnosti	10	2,34
Činnosti domácností ako zamestnávateľov; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie	0	0
Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení	0	0
Nezistené	56	13,08

Zdroj: SODB 2021

3.1.4 OBČIANSKA A TECHNICKÁ VYBAVENOSŤ

3.1.4.1 Občianska vybavenosť

3.1.4.1.1 Vzdelávanie

Predprimárne vzdelávanie má v obci dlhú históriu. MŠ v Červenci pri Sabinove bola zriadená už 1.9.1961 v starom kaštieli s počtom 35 detí.

V auguste 2019 bola v obci ukončená výstavba novej materskej školy. Projekt bol podporený dvoma dotáciami, a to dotáciou Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu vo forme regionálneho príspevku na realizáciu zmien schválených ročných priorít okresu Sabinov na rok 2019 a dotáciou Úradu vlády Slovenskej republiky v súlade s Akčným plánom okresu Sabinov, Aktivita B.3.1. Zvýšenie kapacít a kvality predprimárneho vzdelávania. Prevádzkovateľom MŠ je obec a jej prevádzka začala 1.9.2019 ako prevádzka predškolského zariadenia podľa zákona č.279/1993 Zb. o školských zariadeniach. MŠ je dvojtriedna s celodennou výchovnou starostlivosťou. Ku 1.9.2023 ju navštevovalo 41 detí. Povinného predprimárneho vzdelávania sa zúčastnilo 13 detí v jedenej triede. V MŠ sú zamestnaní 4 učitelia. MŠ zabezpečuje výchovu a vzdelávanie detí predškolského veku od 2 do 6 rokov v spolupráci s rodinou v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí. Predprimárne vzdelávanie sa uskutočňuje podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách schváleného MŠ SR so zameraním na všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho sociálny a citový, fyzický, intelektuálny rozvoj v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami. Vytvára podmienky na zaškolenie detí s odloženou povinnou školskou dochádzkou a detí, ktoré majú v nasledujúcom školskom roku začať plniť povinnú školskú dochádzku. MŠ sa organizovaním tvorivých súťaží a zapájaním sa do rôznych miestnych, oblastných, ale aj celoslovenských súťaží snaží podporiť zdravý vývoj a logické myslenie najmenších.

V obci sa nachádza základná škola. Jej zriaďovateľom je (v súlade so zákonom č. 416/2001 Z. z., Zákon o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky) obec, ktorá zároveň zabezpečuje na úseku školstva dostupnosť výchovno-vzdelávacej inštitúcie v oblasti predprimárneho vzdelávania, v súlade so zákonom. Výchovno-vzdelávací proces prebieha v slovenskom jazyku.

Z hľadiska historického vývoja obce má základné vzdelávanie významné postavenie, keďže sa jeho počiatky spájajú s obdobím 2. polovice 16. storočia. V súčasnosti však výchovno-vzdelávací proces v základnej škole prebieha len na I. stupni v ročníkoch 1-4. Základná škola

je neplnoorganizovaná. K 15.9.2023 navštevovalo školu 38 žiakov umiestnených do 2 tried, čo znamená, že v jednej triede sú spojené 2 postupné ročníky, a to 1. a 3. ročník a 2. a 4. ročník. V školskom roku 2022/2023 zabezpečovali výučbu a chod školy 3 učitelia a 1 nepedagogický asistent (CVTI, 2024). ZŠ sa zapája do rôznych aktivít (napr. Odkaz Mateja Hrebendu, projekt Šafran) a organizuje taktiež „Školu v prírode“. V rámci školy je zabezpečené stravovanie a školský klub detí.

Žiaci dochádzajú za nižším sekundárnym vzdelávaním na druhom stupni ZŠ prevažne do základných škôl v meste Lipany a Sabinov.

Stredné školy:

Stredoškolské vzdelávacie inštitúcie v obci nie sú zriadené. Najbližšie stredné školy sa nachádzajú v meste Lipany, ktoré sú vzdialené od obce cca 6 kilometrov. Žiaci za vyšším sekundárnym vzdelávaním dochádzajú aj do okresného mesta Sabinov a krajského mesta Prešov.

3.1.4.1.2 Šport, športové zariadenia a voľný čas

V obci sa nachádza multifunkčné ihrisko, basketbalové pol - ihrisko, obec vybudovala tiež detské ihrisko – Rodinka. Členovia kultúrno-športovej komisie pri OcÚ v spolupráci so starostom organizujú pre obyvateľov spoločenské a športové podujatia, ako napr. (volejbalový, stolnotenisový turnaj, Family cup, cyklopretek, červenický kotlík, a pod.)

3.1.4.1.3 Zdravotníctvo

Obyvatelia obce dochádzajú za primárnou (všeobecnou preventívnou, diagnosticko – liečebnou), sekundárnou (špecializovanou diagnosticko – liečebnou) a terciárnou (následná starostlivosťou chorých s ukončeným liečebným plánom) zdravotnou starostlivosťou do obce Pečovská Nová Ves, kde sa nachádza ambulancia všeobecného lekára pre dospelých, pre deti a dorast a stomatologická ambulancia, do mesta Lipany, okresného mesta Sabinov, ale aj krajského mesta Prešov, keďže v obci služby spojené so zdravotnou starostlivosťou nie sú dostupné. V roku 2022 obec zakúpila externý defibrilátor.

3.1.4.1.4 Sociálne služby

V súčasnosti v obci nie sú poskytované žiadne sociálne služby. Obec však v zmysle ustanovenia §35, §75 a §80 zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách poskytuje finančné príspevky pre neverejných poskytovateľov na prevádzku poskytovaných sociálnych služieb. Pre obyvateľov obce sú dostupné okrem iných sociálne služby v neďalekom meste Lipany a okresnom meste Sabinov.

3.1.4.1.5 Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky

Národné kultúrne pamiatky

V obci Červenica pri Sabinove sa nachádzajú 3 národné kultúrne pamiatky:

Socha sv. Jána Nepomuckého – ide o drevenú polychrómovanú sochu sv. Jána Nepomuckého, ktorá je umiestnená pred južnou fasádou veže rímskokatolíckeho kostola sv. Martina v Červenci pri Sabinove. Pravdepodobne ide o ľudovú prácu z konca 18. až 1. polovice 19. storočia. Číslo ÚZPF PO: 1260/1

Kostol sv. Martina, pôvodne románsky kostol s areálom vymedzeným ohradným múrom bol postavený v 1. polovici 13. storočia, neskôr bol renesančne prestavaný Číslo ÚZPF PO: 276/1. Kostol sv. Martina z Tours (pôvodne sv. Margity), patrí ku zaujímavostiam v obci.

KAŠTIEĽ (Szirmayovský kaštieľ), šľachtické sídlo alebo majer pochádzajúce z roku 1600/1657. ÚZPF PO: 275/1. Je súčasťou Šarišskej hradnej cesty.

Iné kultúrne zariadenia a organizácie

Na miestnych a regionálnych kultúrnych podujatiach vystupuje folklórny súbor Dubina, ktorý vznikol pri Klube dôchodcov. Folklórna skupina Dubina sa zameriava na zvykoslovný folklór. Svoju činnosť a obec prezentuje na folklórnych festivaloch v Krivanoch, Lúčke, Rožkovanoch, ale poznajú ho aj v susedných obciach. Zvlášť na Folklórnom festivale O gajdicu Andreja Mizeráka v Lúčke FSK Dubina získala niekoľkokrát 1. miesto. Úspešný je aj na regionálnej prehliadke Krása životu, odkiaľ postúpil aj na krajskú prehliadku do Medzilaboriec.

Kultúrne akcie sú usporadúvané v kultúrnom dome a na amfiteátri, ktorý bol v roku 2022 podporený dotáciou z rozpočtu Prešovského samosprávneho kraja v rámci projektu "Uzatvorenie pódia amfiteátra". V obci pôsobí taktiež Dobrovoľnícky hasičský zbor obce Červenica pri Sabinove.

3.1.4.2 Technická infraštruktúra

3.1.4.2.1 Cestná sieť a dopravné systémy

Cestná sieť

Obcou prechádza dôležitá dopravná tepna, cesta I. triedy prepájajúca mesto Stará Ľubovňa, Lipany, Sabinov a Prešov. V katastrálnom území obce sa nachádzajú cesty III. triedy, a to cesta č. 3185 v smere na Hanigovce (označenie do r. 2015 III/543019) a cesta č. 3186 (označenie do r. 2015 III/543020) v smere na Jakubovu Voľu. Obec má v správe miestne komunikácie. Kvôli zvyšujúcej sa hustote cestnej premávky bolo v obci v roku 2018 spustené osvetlenie plochy

vodorovného značenia 3 priechodov pre chodcov a na jednom z nich bolo spustené aj optické (LED) zvýraznenie plochy vodorovného značenia dopravnými gombíkmi. Dotáciu na realizáciu poskytlo Ministerstvo vnútra SR. V rámci bezpečnosti zabezpečuje obec vo viacerých etapách výstavbu chodníka popri hlavnej ceste I/68.

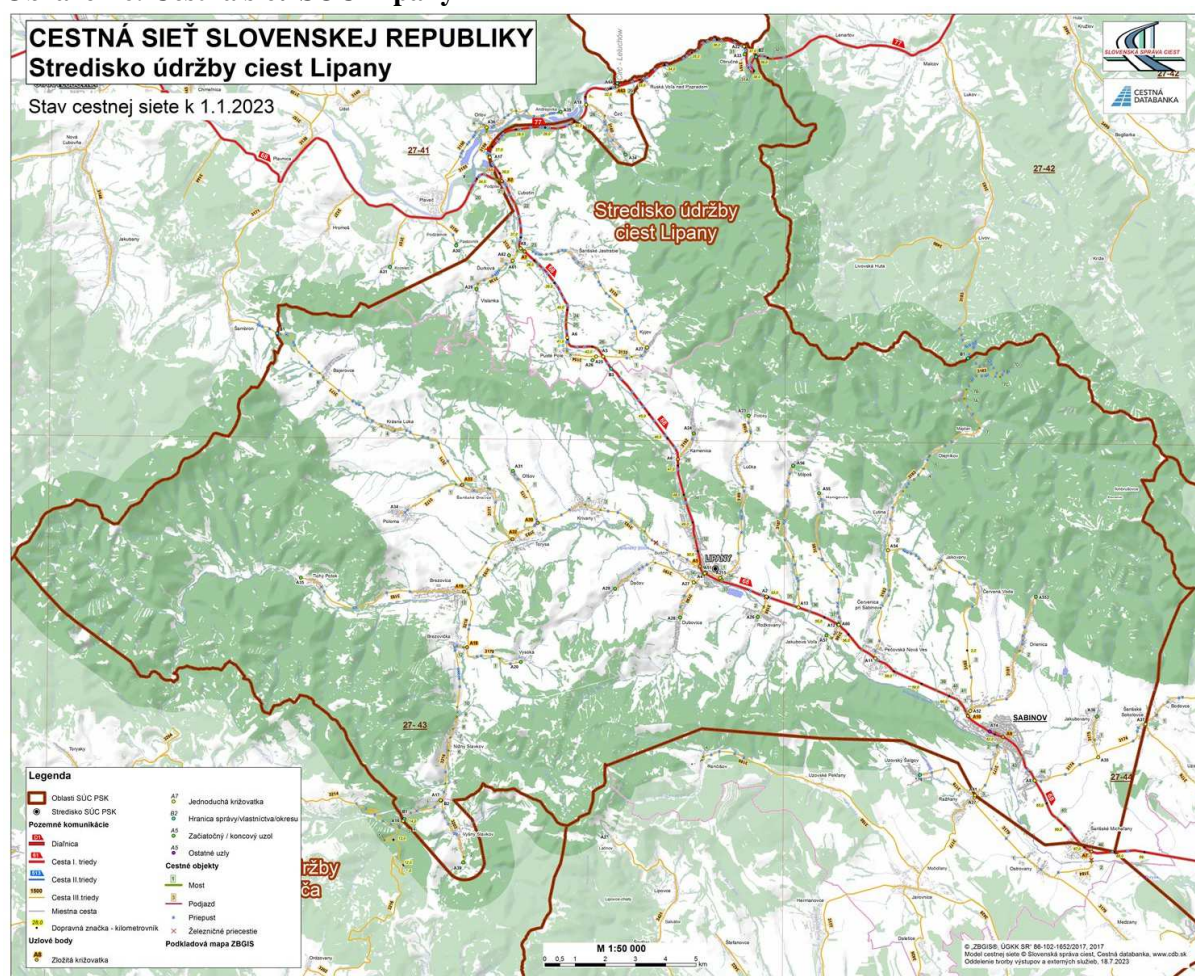
Tabuľka 15. Cesty v katastrálnom území obce

Názov a trieda cesty	Cesta v správe	Dĺžka cesty v katastri obce
I / 68	<i>Slovenská správa ciest</i>	cca 2,4 km
III/ 3185	<i>Správa a údržba ciest PSK</i>	2,66 km
III/ 3186	<i>Správa a údržba ciest PSK</i>	
Miestne komunikácie	<i>Obec Červenica pri Sabinove</i>	5,99 km

Zdroj: obecná štatistika

Cesty III. triedy sú pre obyvateľov obcí významné, prepájajú jednotlivé obce a zabezpečujú prepojenie na najmä na cesty I. a II. triedy.

Obrázok 6. Cestná sieť SÚC Lipany

Cyklodoprava

S cieľom zvýšiť atraktivitu cyklistickej dopravy a prispieť ku vnímaniu cyklodopravy ako plnohodnotného spôsobu prepravy realizovala samospráva v roku 2023 projekt „EUROVELO 11 v regióne ZOHT, k.ú. Červenica pri Sabinove“, v rámci ktorého vybudovala na území svojho katastra bezpečnú cyklistickú trasu a zvýšila nemotorovú prepravnú kapacitu. Táto cyklotrasa, ktorá musí spĺňať vysoké štandardy ECF, je súčasťou európskej cyklotrasy, siete diaľkových cyklistických trás v celkovej dĺžke 6550km. EuroVelo 11 vedie z nórskeho Nordkappu cez Fínsko, Estónsko, Lotyšsko, Litvu, Poľsko, Slovensko, Maďarsko, Srbsko, Severné Macedónsko až do gréckych Atén. V Prešovskom kraji má dĺžku 157 km.

Obyvatelia obce, ale aj turisti využívajú na cykloturistiku taktiež miestne komunikácie, poľné cesty a turistické chodníky.

Obec sa nachádza v dopravnej dostupnosti bicyklom do cca 20 minút od mesta Lipany a cca 25 minút od okresného mesta Sabinov.

Cestná doprava

Autobusová doprava

Obyvatelia obce majú cestnú osobnú dopravu v rámci okresu a kraja zabezpečenú priebežnými linkami SAD Prešov a eurobus, a.s. Dopravné spojenie v rámci kraja je zabezpečené aj inými prepravnými spoločnosťami.

Železničná doprava

Katastrálnym územím obce prechádza železničná trať slúžiaca na osobnú i nákladnú prepravu, v smere Košice - Kysak - Prešov - Sabinov - Lipany - Stará Ľubovňa. V obci sa nachádza železničná stanica. V roku 2017/2018 uviedli ŽSR v obci na železničnom priecestí smer Lipany do prevádzky nové priecestné zabezpečovacie zariadenie (PZZ). Železničná trať má na úseku trasy z Krivian do Pustého poľa druhé najväčšie stúpanie na Slovensku.

3.1.4.2.2 Vodné hospodárstvo

Zásobovanie pitnou vodou

Všetci obyvatelia obce sú zásobovaní pitnou vodou. V obci došlo k rozšíreniu vodovodnej a stokovej siete aj prostredníctvom príspevku z fondu pre rozvoj vidieka. Vodovodná sieť

v obci je napojená z obecného vodovodu a vodovodnej sústavy Prešovského skupinového vodovodu. Obyvatelia doplnkovo využívajú taktiež studne.

Čistička odpadových vôd a kanalizácie

Kanalizačnú sieť obce v súčasnosti môže využívať viac než 90% obydľí obce. Obec plánuje dobudovanie infraštruktúry tohto typu. V obci sa nenachádza čistička odpadových vôd.

3.1.4.2.3 Energetické hospodárstvo

Zásobovanie plynom

Celá obec je plynofikovaná. Ako primárny zdroj na vykurovanie domácností, ohrev teplej vody, ale aj varenie, využívajú obyvatelia zemný plyn. Podľa údajov zo SODB 2021 má z celkového počtu rodinných domov 257 zariadenú plynovú prípojku 227, čo tvorí viac ako 88 %.

Zásobovanie elektrickou energiou

Zastavané územie obce je zásobované elektrickou energiou prostredníctvom siete NN, ktorá je tvorená prevažne vzdušným vedením (drevenými a betónovými stĺpmi). Osvetlenie v obci sa nachádza na stĺpoch verejného osvetlenia, ale aj na stĺpoch NN.

3.1.4.2.4 Telekomunikácie

Mobilné siete

Pokrytie službami mobilných operátorov v obci je dostatočné. Obyvatelia môžu využívať služby všetkých operátorov pôsobiacich na území Slovenska.

Internetové pripojenie

Obyvatelia obce využívajú prevažne pripojenie prostredníctvom optického internetu a mobilného internetu. Doplnkovo sú využívané aj iné formy internetového pripojenia (ADSL internet, mikrovlnný internet).

Obecný rozhlas

Obec má zriadený obecný rozhlas. Rozvody sú kombinované na stĺpoch verejného osvetlenia alebo NN. Ústredňa sa nachádza v priestoroch obecného úradu.

3.1.4.2.5 Odpadové hospodárstvo

Obec v zmysle zmluvy o poskytovaní služieb v oblasti nakladania s odpadom so zberovou spoločnosťou Marius Pedersen, a.s. a ENVI-PAK, a.s. zabezpečuje vývoz tuhého komunálneho

odpadu, vývoz biologicky rozložiteľného odpadu, zber, prepravu a zneškodnenie (zhodnotenie) nebezpečného odpadu aj vývoz vytriedených zložiek KO, papier, plasty, kov, sklo a VKM.

3.1.4.3 Štandardy minimálnej vybavenosti obce

Tabuľka 16.Vybavenosť obce

Výber ukazovateľov	Odporúčaná vybavenosť	Stav v obci
Školstvo		
Materská škola	•	Áno
Základná škola (neplnoorganizovaná s ročníkmi 1. – 4.)	o	Áno
Telovýchova a šport		
Ihrisko pre deti	•	Áno
Ihrisko pre mládež a dospelých	•	Áno
Ihrisko maloplošné (menej ako 2000m ² plochy)	•	Áno
Otvorená ľadová plocha	•	Nie
Cestovný ruch – verejné ubytovanie		
Penzión	o	Áno
Zdravotníctvo a sociálne služby		
Ambulancie	•	Nie
Sociálne služby -zariadenia		
Zariadenie pre seniorov	o	Nie
Zariadenie opatrovateľskej služby	o	Nie
Denný stacionár	o	Nie
Opatrovateľská služba	o	Nie
Denné centrum	•	Nie
Jedáleň	o	Nie
Práčovňa	o	Nie
Stredisko osobnej hygieny	o	Nie
Maloobchod		
Potraviny, zmiešaný tovar	•	Áno
Špecializovaný obchod (integrované zariadenia)	•	Áno
Bankové inštitúcie		
Deteš. pracovisko, reprezentácia	o	Nie
Poisťovne		
Zastupiteľstvo, obchod. kancelária	o	Nie
Kontaktné miesto	o	Nie
Kultúra		
Knižnica (obecná, regionálna, krajská)	o	Nie
Polyfunkčné kultúrne zariadenie (býv. kultúrny dom)	o	Áno
Kultúrno-osvetové zariadenia	•	Áno
Kostoly, modlitebne, synagógy, meditačné priestory	•	Áno
Cintoríny, domy smútku, urnové háje, krematóriá	•	Áno
Zeleň		
Parky a iné typy verejnej parkovej zelene	o	Áno
Zeleň v obytných územiach	o	Áno
Zeleň pri občianskej vybavenosti	•	Áno
Ostatná zeleň (cintoríny, kempy, zeleň peších zón, ...)	•	Áno
Zeleň pri výrobných a priemyselných areáloch	•	
Prírodná zeleň (lesy)	•	Áno
Služby		
Služby pre obyvateľov (murár, elektrikár, a iné)	•	Áno

• odporúčaná vybavenosť

o alternatívne doplnenie vybavenosti

3.2 Analýza vonkajšieho prostredia

„Šetrné a udržateľné využitie a zhodnotenie vnútorných zdrojov výrazne ovplyvňuje stav miestnych ekonomík. Kvalita ekosystémových služieb, bohatstvo, dostupnosť a schopnosť udržateľnosti a zhodnotenia prírodných, kultúrnych a ľudských interných zdrojov za spolupôsobenia exogénnych zdrojov patrí v súčasnosti medzi najväčšie výzvy ovplyvňujúce rozvoj územia. Významným predpokladom pre vznik „výhod“ riešeného územia je teda schopnosť zhodnocovať a chrániť endogénne zdroje, rešpektovať vplyv exogénnych zdrojov, ako aj ich prirodzenú súvislosť a spojitosť. Prírodný a kultúrny potenciál, stav ekosystémov, stupeň rozvoja hospodárstva a priemyslu, stav a pohyb obyvateľstva, kvalita služieb, a zároveň stupeň ekonomickej aktivity v blízkom okolí, sú dôležitým predpokladom pre rozvoj miestnej ekonomiky a rast konkurencieschopnosti.

VONKAJŠIE FAKTORY ROZVOJA ÚZEMIA, VPLYV VONKAJŠIEHO PROSTREDIA NA ROZVOJ ÚZEMIA, STEEP ANALÝZA

V súvislosti s analýzou vonkajšieho prostredia a jeho vplyvu na rozvoj a rast miestnej ekonomiky, konkurencieschopnosti a zvyšovanie kvality života v obci bola použitá STEEP analýza. Súčasťou STEEP analýzy je hodnotenie vplyvu faktorov oblasti **sociálnej** (napríklad migrácia obyvateľstva, ponuka služieb, vzdelanosť, úroveň rozvoja cestovného ruchu, vrátane vidieckeho CR.), **technologickej a technickej** (napríklad inovácie v technológiách a technologických procesoch, dopravná obslužnosť) **ekonomickej** (napríklad toky peňazí, tovaru, služieb, informácií a energií, orientácia ekonomík blízkeho a vzdialenejšieho okolia ktoré môžu ovplyvňovať fungovanie, stav a rozvoj územia), **ekologickej a politickej** oblasti pôsobiacich z externého prostredia a ovplyvňujúcich interné prostredie.

Vyššie popísané faktory z pohľadu vonkajšieho prostredia v **sociálnej, technologickej ekonomickej, ekologickej a politickej** oblasti ovplyvňujú schopnosť vytvárať pracovné príležitosti a tvorbu pracovných miest, a tým nepriamo ovplyvňujú výšku migračného salda, ako aj výšku celkového prírastku/úbytku. Migračné saldo 10 patrilo v obci Červenica pri Sabinove s počtom obyvateľov 798 v sledovanom období (roky 2003 až 2022), ku jednému z najlepších. Lepšie bolo len v roku 2004, a to +12. V okrese Sabinov s počtom obyvateľov 61077 bolo migračné saldo -127. V Prešovskom kraji -1551 oproti napr. Bratislavskému kraju kde migračné saldo dosiahlo plusovú hodnotu 4492 (ŠÚ, 2023, údaje ku 31.12.2022)

Z hľadiska vplyvu vonkajšieho prostredia na rozvoj miestnej ekonomiky v obci majú v rámci okresu podstatnejší význam 2 menšie mestá. Je to okresné mesto Sabinov s postupne klesajúcim počtom obyvateľov. Ku 31.12.2022 bol počet obyvateľov 12206, čo je oproti údaju z roku 2014 (12703 obyvateľov) údaj takmer o 500 obyvateľov nižší a mesto Lipany s počtom obyvateľov 6449, kde sa počet obyvateľov mení len s miernym kolísaním, o čom svedčí údaj 6422 obyvateľov údaj ku 31.12.2014.

V súlade so Zákom 336/2015 Zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 11. novembra 2015 bol okres Sabinov 15.12.2015 zaradený do zoznamu najmenej rozvinutých okresov, v ktorom miera evidovanej nezamestnanosti vypočítaná z disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie, ktorú ústredie vykazuje, bola v období za aspoň deväť kalendárnych štvrtrokov počas predchádzajúcich dvanástich po sebe nasledujúcich kalendárnych štvrtrokov vyššia ako 1,6-násobku priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike za rovnaké obdobie.

„Podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov Okresný úrad Sabinov opätovne v roku 2022 pripravil návrh plánu rozvoja pre okres Sabinov a predložil ho po prerokovaní riadiacim výborom na schválenie MIRRI SR. Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Sabinov bol schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR dňa 27. júla 2022. Ide o záväzný dokument zameraný na odstraňovanie zaostávania najmenej rozvinutého okresu a jeho podporu. Okres bude môcť v súlade s plánom rozvoja využívať čerpanie regionálneho príspevku, ktoré je naplánované na roky 2022-2026.

Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Sabinov sa má v priebehu 5 rokov od jeho schválenia zamerať na nasledujúce aktivity, ktoré budú smerovať predovšetkým k tvorbe nových pracovných miest pre disponibilných uchádzačov o zamestnanie a pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie:

Aktivita A: Zamestnanosť – zvyšovanie zamestnanosti podporou vytvárania pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce

Aktivita B: Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu“

(<https://www.nro.vicepremier.gov.sk/najmenej-rozvinute-okresy/sabinov/index.html>)

Pre okres Sabinov s počtom obyvateľov 61077 je charakteristické rovnomerné osídlenie. Z celkového počtu obyvateľov žije v okrese v predproduktívnom veku (do 14 rokov) 23,18% obyvateľov, v produktívnom veku (od 15 – 64) žije v okrese 64,19% a v poproduktívnom veku (65+) žije 12,63% obyvateľov. Priemerný vek obyvateľov v roku 2022 v okrese Sabinov dosiahol hodnotu 35,73. Oproti roku 2003, keď dosahoval hodnotu 32,27 sa priemerný vek

obyvateľ a zvýšil o takmer 3,5 roka. Index starnutia je 54,47% oproti roku 2003, keď bol index starnutia 36,34 %. Index ekonomického zaťaženia osôb sa zvýšil v sledovanom období len veľmi mierne o necelé 0,5%. Miera evidovanej nezamestnanosti je v okrese Sabinov 14,37%, v porovnaní s mierou evidovanej nezamestnanosti v Prešovskom kraji 9,98% je o 4,4 p.b. vyššia, ale i napriek tomu oproti roku 2014, keď bola 21,86% výrazne poklesla. Z toho dlhodobo evidovaných uchádzačov o zamestnanie je 2417, mladistvých je 68 a zo ZP je 89.

Z hľadiska cestovného ruchu okres Sabinov mierne zaostáva za ostatnými časťami Šariša a Spiša i napriek tomu, že má pomerne silný kultúrny - historický a prírodný potenciál. V okrese sa nachádzajú lyžiarske strediská:

Lyžiarske stredisko Drienica-Lysá, lyžiarsky areál je vzdialený 4 km od Sabinova. Stredisko nad obcou Drienica rozprestierajúce sa pod južnými svahmi Čergovského pohoria sa skladá z dvoch častí - Drienice a Lysej, ktoré sú prepojené dvojkilometrovou lanovou dráhou.

Lyžiarske stredisko Renčišov-Buče, ktoré sa nachádza v nadmorskej výške 650 - 1006 m.n.m. Lyžiarsky areál je orientovaný na zimné športy a turistiku.

V samotnom Sabinove sa nachádza letné kúpalisko. Agroturizmus a vidiecky cestovný ruch, sa javia ako ďalšia z možných foriem cestovného ruchu v horských a podhorských oblastiach. Vhodné podmienky pre vidiecky cestovný ruch majú viaceré obce v blízkom okolí, spomedzi nich, napr. aj obec Dubovica. Významný potenciál pre cestovný ruch tvorí geotermálny vrt v Lipanoch.

Z kultúrno-historických pamiatok, ktorých je na území okresu pomerne dosť, „podľa Pamiatkového úradu Slovenskej republiky sa v okrese Sabinov nachádza 130 nehnuteľných kultúrnych pamiatok“ (RÚSES okresu Sabinov, 2019) najmä vďaka významnej pozícii územia v minulosti, v historickej Šarišskej župe. Tvorí významný potenciál pre všetky obce rozkladajúce sa na území Sabinovského okresu, ktoré spolu s prírodnými danosťami a jedinečnosťami regiónu tvoria jeho svojrázny kolorit.

V obci Bajerovce v prírodnej rezervácii Valalská voda sa nachádza minerálny prameň Voňačka. V katastri obce Bodovce sa nachádza národná prírodná rezervácia Hradová hora, na ktorej sa v 9. a 10. storočí nachádzalo mohutné slovanské hradisko, pamiatkový objekt výšinné Hradisko. Hradová hora sa nachádza v lesoch, na úpätí Čergovského pohoria, na kóte s nadmorskou výškou 871 metrov. Na území obce Brezovica sa nachádza viacero NKP. Ide o Pustý hrad, kaštieľ Berzeviczyovcov, rímskokatolícky kostol Všetkých svätých, pomník, kúriu, pohrebnú kaplnku a židovský cintorín. V obci Červenica pri Sabinove je zachovaný Dobajovský kaštieľ. Je národnou kultúrnou pamiatkou. Okrem kaštieľa sa v obci nachádza socha sv. Jána Nepomuckého a r.k. kostol. V katastri obce Brezovička okrem pamiatkového

objektu, zaniknutej stredovekej dediny Šlemov, boli podľa databázy Pamiatkového úradu SR vyhlásené ako pamiatkové objekty aj zaniknutý kláštor, hrádok (Zámčisko, Hamborek), 2 zaniknuté kostoly a r.k. kostol sv. Martina. Medzi kopcami bočnej hrebeňovej rássochy pohoria Čergov sa nad obcou Hanigovce v regióne Horná Torysa nachádzajú zrúcaniny Hanigovského hradu. Obec Jarovnice eviduje vo svojom katastri národnú kultúrnu pamiatku hrob s náhrobkom maliara - impresionistu Szinyei-Merse, P, 1845 – 1920. Ruina hradu sa nachádza taktiež v obci Červenica pri Sabinove. Hradisko Nad myšiarňou v obci Olejnikov je taktiež národnou kultúrnou pamiatkou. V obci Krivany stojí pamätný dom Jolany Cirbusovej, prozaičky, technická pamiatka kamenný vodný mlyn s horným náhonom - Mušinka a národná kultúrna pamiatka kaštieľ a park. Pozoruhodná je bazilika v Lutine, ktorá je pútnickým miestom gréckokatolíkov. V obci Pečovská Nová Ves sa nachádza viacero významných pamiatok: 3 kaštiele, z ktorých jeden je najstaršou zachovanou pamiatkou v obci, kúria, park, kostol, židovský cintorín, ale aj hrob Jána Jablonského s náhrobníkom. V Šarišských Michaľanoch sa okrem kaštieľa nachádzajú ďalšie významné pamiatky, a to napríklad archeologické nálezisko - neolitická lokalita, nálezisko bukovohorskej kultúry a ďalšie. Ku historickému dedičstvu obce Rožkovany neodmysliteľne patrí aj kostol postavený v roku 1858 a drevená kaplnka so sochou sv. Jána Nepomuckého bola postavená v roku 1787 a pôvodne umiestnená v strede dediny.

Ľudové domy - národné kultúrne pamiatky, pamiatky ľudového staviteľstva, sa nachádzajú v obciach Červenica pri Sabinove- 2, v obci Krásna Lúka - 2 a v obci Drienica.

Kaštiele sa nachádzajú aj v obciach Dubovica, Krivany, Pečovská Nová Ves, Rožkovany, Šarišské Dravce, Šarišské Michaľany, Uzovce a Uzovský Šalgov.

Mesto Sabinov je známe najmä historickým jadrom s meštianskymi domami obohnaným hradbovým múrom a zvonickou, ktorá je taktiež pamiatkovým objektom. Významnou pamiatkou je tiež gotický kostol Sv. Jána Krstiteľa.

Z hľadiska vplyvu vonkajšieho prostredia na rozvoj miestnej ekonomiky v obci je podstatný aj vplyv viacerých faktorov na úrovni Prešovského kraja. Obec Červenica pri Sabinove sa nachádza na území bývalej Šarišskej župy, a v súvislosti s tým sa na dotknutom území, zachovali významné historické pamiatky.

Prešovský kraj je svojou rozlohou 8 972,7 km², ktorá zaberá 18,3 % rozlohy štátu, po Banskobystrickom kraji druhým najväčším krajom na Slovensku. Spoločnú hranicu v rámci Slovenskej republiky má kraj s tromi krajmi, na juhu s Košickým samosprávnym krajom a na západe s Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. Na severe je územie vymedzené štátnou hranicou Slovenskej republiky s Poľskou republikou (Malopoľské a

Podkarpatské vojvodstvo) v dĺžke asi 360 km. Na východe je územie vymedzené štátnou hranicou s Ukrajinou (Zakarpatská oblasť) v dĺžke asi 38 km.

V obci Nová Sedlica sa nachádza najvýchodnejší bod kraja, ktorý je zároveň najvýchodnejším bodom Slovenska. Na území Prešovského kraja sa nachádza aj najvyšší bod Slovenska, Gerlachovský štít s výškou 2655m nad morom. K zásobovaniu pitnou vodou je využívaných jedenásť vodárenských tokov, ktoré sa nachádzajú v oblasti Vysokých Tatier, prameň Vyšný Slavkov (prešovský skupinový vodovod), nádrž Starina (najväčšia nádrž na pitnú vodu v Strednej Európe) a nádrž Domaša.

Na území kraja sa nachádza 5 národných parkov – Tatranský národný park, Pieninský národný park, Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj a Národný park Poloniny, 2 chránené krajinné oblasti – CHKO Vihorlat a CHKO Východné Karpaty, ktorý sa celým svojím územím nachádza na území Prešovského kraja. Na území CHKO sa nachádzajú 2 NPR, 7 PR. Na území Prešovského kraja sa nachádza 55 národných prírodných rezervácií, 81 prírodných rezervácií, 3 národné prírodné pamiatky, 30 prírodných pamiatok, 7 chránených areálov (PHSR PSK 2021-2030), ale nachádzajú sa tu aj územia patriace do sústavy chránených území (chránené vtáacie územia a územia európskeho významu). Na území PK sa nachádzajú aj 2 biosférické rezervácie (BR Tatry a BR Východné Karpaty).

Územie kraja je z hľadiska územného usporiadania Slovenskej republiky vymedzené samosprávnym územným celkom Prešovského samosprávneho kraja a zahŕňa 665 samosprávnych území obcí a z toho 23 samosprávnych území miest, ktoré sú vytvorené zo 724 katastrálnych území. V kraji sa teda nachádza 665 obcí, najviac v rámci SR a je rozčlenený do 13 okresov (Prešov, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník a Vranov nad Topľou. Rozlohou najväčšími sú okresy Poprad, Bardejov a Prešov, naopak plošne najmenšími sú okresy Levoča, Stropkov a Medzilaborce). Z celkového počtu obyvateľov žije 47,9 % v mestách (v krajskom meste ku 31.12.2022 žilo 82 297 obyvateľov (ŠÚ SR,2023).

Početom obyvateľov 808 090 (ku 31.12.2022) je Prešovský kraj najväčším krajom. Spomedzi všetkých krajov je v Prešovskom kraji dlhodobo najvyšší prirodzený prírastok. Na druhej strane sa z Prešovského kraja vysťahovalo najviac obyvateľov, a to najmä z okresov Stropkov, Svidník, Humenné, Snina a Medzilaborce. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2020 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva. Prešovský kraj v porovnaní s ostatnými kraji má dlhodobo v populácii najvyšší podiel detí do 14 rokov a najnižší podiel obyvateľov starších ako 65 rokov. V roku 2021 bol podiel detskej zložky 18,4 % a prevyšoval podiel seniorov o 3,3 p. b. Priemerný vek obyvateľa

dosiahol 39 rokov a je v rámci Slovenska najnižší. Pomyselnú hranicu medzi okresmi s celkovým prírastkom a okresmi s celkovým úbytkom tvorí hranica medzi okresmi v juhozápadnej časti kraja a okresmi v severovýchodnej časti kraja. Prešovský kraj má v porovnaní s ostatnými kraji najviac vyst'ahovaných. K medziročnému nárastu počtu obyvateľov vo veku 65 a viac rokov došlo vo všetkých okresoch Prešovského kraja. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2022 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva.

Situácia mladých ľudí na trhu práce v Prešovskom kraji nie je lichotivá. Index ekonomickej závislosti mladých ľudí je 27,94%, a teda najvyšší spomedzi všetkých krajov.

Táto situácia núti nezamestnaných mladých ľudí vycestovať za prácou do krajín Európskej únie. Rizikovou skupinou z hľadiska uplatnenia na trhu práce sa stávajú aj nezamestnaní nad 45 rokov veku, u ktorých nízka jazyková vybavenosť a zdravotné problémy sťažujú hľadanie práce doma aj v zahraničí.

Miera nezamestnanosti je spomedzi krajov dlhodobo najvyššia, v roku 2021 dosiahla 11,4 %. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo 48,7 %, miera zamestnanosti 20 – 64 ročných dosiahla 69,3 %. Priemerná mesačná mzda bola na úrovni 1 157 eur a bola najnižšia v rámci Slovenska. Rizikovou skupinou z hľadiska uplatnenia na trhu práce sa stávajú aj nezamestnaní nad 45 rokov veku, u ktorých nízka jazyková vybavenosť a zdravotné problémy sťažujú hľadanie práce doma aj v zahraničí. Prešovský kraj v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby HDP patrí k menej výkonným regiónom Slovenska. V roku 2021 najväčší, viac ako štvrtinový, podiel na regionálnej hrubej pridanej hodnote tvoril priemysel, obchod, doprava, ubytovanie a stravovanie sa podieľali 18,9 % a verejná správa, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc 18,8 %.

Priemysel v kraji je rôznorodý. Zastúpený je kovospracujúcim, drevospracujúcim, potravinárskym, elektrotechnickým, strojárskym, chemickým, textilným a odevným priemyslom. Je koncentrovaný hlavne do okresných miest. Najväčšími zamestnávateľmi v PK sú Tatravagónka a.s. v Poprade, Garrett Motion Slovakia s r.o. v Prešove, Tesla Stropkov a.s., Lear Corporation Seating Slovakia s r.o. v Prešove, Whirlpool Slovakia, s r.o. v Poprade, Chemosvit Folie, GVP, spol. s r.o., Plzeňský Prazdroj Slovensko, a.s. v Prešove, a ďalšie. Prešovský kraj patrí dlhodobo ku ekonomicky najslabším krajom, čiastočne z dôvodu, že kraj má prevažne vidiecky charakter. Na základe regionalizácie OECD patrí PSK medzi prevažne vidiecke regióny. V sídelnej štruktúre PSK, tak ako je to charakteristické pre celé územie SR, prevládajú malé obce do 1000 obyvateľov. z hľadiska medzinárodnej dopravy významnú

polohu v smere sever–juh, ale i východ–západ. Prechádza ním dôležitý hlavný slovenský severný cestný koridor Bratislava – Žilina – Poprad – Prešov – Košice, v smere sever – juh východný medzinárodný koridor Poľsko – Stará Ľubovňa – Prešov a Poľsko – Svidník - Prešov, ktorý pokračuje po spoločnej trase do Košíc a Maďarska. Železničné trate medzinárodného, resp. celoštátneho významu sú Žilina – Košice – Medzilaborce a Plaveč – Prešov – Košice. Pre individuálnu autobusovú dopravu zabezpečujú široko rozvetvené linky autobusovej dopravy. Pre individuálnych motoristov slúži hustá sieť ciest rôznej kategórie s dĺžkou 3 192 km spolu s potrebnými službami, ako sú čerpacie stanice a servisy. Viac ako pätina slovenských diaľnic sa nachádza práve v Prešovskom kraji.

V roku 2021 sa v PK nachádzalo 546 materských škôl, 390 základných škôl, 38 gymnázií a 63 stredných odborných škôl. Z vysokých škôl v Prešove sídli Prešovská univerzita a Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia.

Zdravotná starostlivosť sa poskytovala v roku 2021 v 2 047 zdravotníckych zariadeniach, ktorých súčasťou bolo 17 nemocníc, 1 613 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 8 liečební. Územie kraja je kvôli vyhovujúcej geologickej stavbe veľmi bohaté na výskyt minerálnych a termálnych vôd, čo sa odráža v množstve prameňov, ktorých je na území kraja cca 400. Zastúpené sú všetky známe typy minerálnych vôd (prírodné minerálne vody, prírodné liečivé vody a prírodné minerálne vody stolové, okrem rádioaktívnych, niektoré dokonca vo veľkých koncentráciách). Väčšinu týchto minerálnych prameňov využívajú miestni obyvatelia, niektoré z nich sa plnia do fliaš ako kvalitné minerálne, stolové, či liečivé vody. Patrí k nim najmä Ľubovnianska, Sulínka, Cigeľka, Salvator, či Baldovská. Sú považované za vzácny prírodný zdroj a bezpochyby sú ďalším predpokladom rozvoja územia. Sieť zariadení zdravotníckej starostlivosti dopĺňajú vyhľadávané kúpele. V súčasnosti sa nachádzajú na území kraja známe balneologické a klimatické kúpeľné komplexy. Balneologické kúpele zamerané na choroby pohybového a obehového ústrojenstva vznikali v blízkosti prameňov už v minulosti. Na území kraja nájdeme jedny z najstarších kúpeľov na Slovensku - Bardejovské kúpele. Známe sú však aj Kúpele Vyšné Ružbachy známe najmä svojím prírodným výtvorom - travertínovým jazierkom- kráterom a Kúpele Červený kláštor - Smerdzonka

Klimatické kúpele nájdeme na území kraja najmä vo Vysokých Tatrách, kde je využité horské prostredie a jeho blahodarný vplyv na dýchacie cesty. Známe sú najmä kúpele Tatranská Polianka, Nový Smokovec, Tatranské Matliare, či Tatranská kotlina.

3.3 Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza

Často využívaný nástroj v oblasti strategického plánovania, pomocou ktorého je možné vyhodnotiť interné a externé podmienky ovplyvňujúce rozvoj územia, je univerzálna analytická technika, tzv. SWOT analýza. Metóda SWOT analýza hodnotí, resp. monitoruje obec z pohľadu jej kľúčových interných silných a slabých stránok, ale aj z pohľadu možných kľúčových externých príležitostí a ohrození. V uvedenej SWOT analýze sú cielene a prehľadne členené - systemizované a precizované údaje, informácie, o ktoré sa opierajú spracovatelia v procese vypracovania rozvojovej stratégie.

Proces vypracovania SWOT analýzy sa zameria na možnosti rozvoja obce z pohľadu nasledujúcich oblastí:

Hospodárstvo – v procese systemizácie údajov v tejto časti SWOT bol vzatý do úvahy potenciál územia, endogénne zdroje, ochrana ekosystémov v oblasti ŽP, podmienky ovplyvňujúce vytváranie pracovných príležitostí a cieľ politiky „Vyhľadávané vidiecke prostredie priaznivé pre bývanie, prácu a oddych“.

Služby - v procese systemizácie údajov v tejto časti SWOT boli zohľadnené potreby obyvateľov, endogénny a exogénny potenciál (vytvárajúci príležitosti) princípy kvality, integrácie, inklúzie a sociálnych inovácií.

Silné stránky	Slabé stránky
– zachovaný vidiecky ráz územia – kvalitné životné prostredie, kvalitné ekosystémové služby – dobrá geografická poloha – kultúrohistorický potenciál pre CR – dobrá dopravná dostupnosť – verejná osobná doprava - autobusové, vlakové spojenie – výstavba chodníka pri ceste I/68(d'alšia etapa od kostola k AZ) – intravilánom obce vedie medzinárodná cyklotrasa EUROVELLO 11 – vybudovaná vzdelávacia infraštruktúra pre predprimárne a primárne vzdelávanie implementujúca do VVP zážitkové vzdelávanie – vybudovaná technická infraštruktúra – správne nakladanie s odpadom	– zlý technický stav časti chodníkov – nedostatočne vybudovaná sieť chodníkov – zlý technický stav mostov – nedostatok parkovacích plôch – vysoká energetická náročnosť budov vo vlastníctve obce – nedostatočné MTV zberného dvora – nedostatok preventívnych opatrení pred zmenou klímy – nedostatočná plocha oddychových zón – nevyužitý potenciál v oblasti OZE (geotermálny vrt) – nepostačujúca rozhlasová sieť – nepostačujúca doplnková infraštruktúra súvisiaca cyklotrasou Eurovello 11 – absencia edukatívnych prvkov v obci (náučný chodník, informačné tabule)

– vybudovaná voľnočasová infraštruktúra v „oddychovej zóne“ pri Toryse (basketbalové pol-ihrisko, multifunkčné ihrisko, detské ihrisko), ako aj detské ihrisko Rodinka, multifunkčné ihrisko pri MŠ – prostredie priaznivé pre bývanie – tradícia v organizovaní spoločenských podujatí – aktívny DHZ – aktívny Klub dôchodcov (FS Dubina) a Jednota dôchodcov – záujem samosprávy o vytvorenie priaznivého prostredia pre podnikanie podporujúce rozvoj miestnej ekonomiky – potenciál pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu – vybudovaná technická infraštruktúra – skúsený manažment obce – spolupráca verejného a podnikateľského sektora	– nedostatok finančných zdrojov na prípravu plánovacích dokumentov a PD – menej pracovných príležitostí
Príležitosti	Ohrozenia
– schválený Akčný plán NRO Sabinov a regionálny príspevok – blízkosť 2 miest – vytvorenie priaznivých podmienok pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu z národnej úrovne – možnosť podpory definovaných oblastí z EŠIF – možnosť podpory definovaných oblastí z iných finančných mechanizmov – dostatočný potenciál pre vytváranie partnerstiev a spoluprácu (oblasť cezhraničnej spolupráce s Poľskom)	– viac pracovných príležitostí a lepšia finančná motivácia mladých v iných regiónoch, v zahraničí – neúspešnosť pri čerpaní finančných prostriedkov z iných finančných mechanizmov – nedostatok externých finančných zdrojov vymedzených na budovanie technickej a sociálnej infraštruktúry

3.4 Zhodnotenie súčasného stavu územia - Identifikácia potrieb

Implementácia programu rozvoja obce prispeje prostredníctvom integrácie investícií (v čo najvyššej možnej miere) ku vytvoreniu vhodného prostredia pre zvyšovanie výkonnosti, udržateľnosti a odolnosti miestnej ekonomiky a pre poskytovanie inovatívnych a inkluzívnych služieb. Mobilizácia a zhodnocovanie vnútorného potenciálu podnieti rast kvality života obyvateľov a spokojnosť návštevníkov, ale aj vyššiu výkonnosť verejného a súkromného sektora.

Realizáciou projektových zámerov, investíciami do oblastí, ktoré svojím zameraním prispievajú k vytvoreniu lepších podmienok pre zvýšenie atraktivity, dostupnosti a konkurencieschopnosti obce (technická, sociálna infraštruktúra, služby vo vybraných oblastiach, lokálna ekonomika, obehové hospodárstvo, adaptácia na zmenu klímy, cestovný ruch, bývanie, a pod.) dôjde k implementácii politiky

„Konkurencieschopnosť – inovácie – inklúzia“

a naplneniu cieľa politiky

Vyhľadávané vidiecke prostredie priaznivé pre bývanie, prácu a oddych

S cieľom udržateľného využívania a zhodnocovania potenciálu územia je potrebné vybaviť územie kvalitnou a environmentálne prijateľnou infraštruktúrou, ktorá je základom pre poskytovanie kvalitných a moderných služieb.

Identifikácia konkrétnych potrieb a možných riešení

- 1) Zachovať, efektívne a udržateľne využívať a zhodnocovať endogénne zdroje, kultúrne a prírodné dedičstvo.
- 2) Rešpektovať prírodné, krajinné a historické danosti územia.
- 3) Zvýšiť atraktivnosť regiónu lepšou dostupnosťou, vyššou kvalitou cestnej siete a chodníkov, turistických trás.
- 4) Budovať kvalitnú infraštruktúru pre dostupné a kvalitné poskytovanie služieb. Cielene investovať do technickej, sociálnej, vzdelávacej, zelenej a modrej infraštruktúry, infraštruktúry bývania, infraštruktúry malých rozmerov a infraštruktúry súvisiacej s voľným časom a oddychom, v nadväznosti na podporu aktívneho a kvalitného života a zdravého starnutia.

- 5) Podporovať rozvoj cestovného ruchu, vytvárať podmienky pre atraktívne a inovatívne produkty cestovného ruchu s vyššou pridanou hodnotou. V oblasti CR a vidieckeho CR zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb podľa potrieb prijímateľov.
- 6) Zvyšovať energetickú efektívnosť v budovách vo vlastníctve obce, využiť OZE.
- 7) Zachovať kvalitu ekosystémov, zvyšovať ekosystémový prístup
- 8) Podporovať rozvoj vidieckeho cestovného ruchu.
- 9) Podporovať aktivity smerujúce ku vzniku nových pracovných príležitostí atraktívnych pre mladých ľudí.

4 STRATEGICKÁ ČASŤ

Program rozvoja obce na obdobie 2024-2030 svojím zameraním vytvára podmienky pre udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj obce, s ohľadom na potenciál rozvoja, na zachovanie a zhodnotenie historického a kultúrneho dedičstva, bezpečnosť, ochranu prírody, a na dodržanie zásady rešpektovania medzinárodných záväzkov v oblasti životného prostredia. Strategická časť definuje „Politiku“ obce premietnutú do cieľa politiky, špecifického cieľa a priorít.

V súvislosti s inovatívnym prístupom ku tvorbe rozvojovej stratégie sú ciele politiky a špecifické ciele koncipované prierezovo a zároveň tematicky. Zohľadňujú identifikované potreby, potenciál, možnosti, špecifiká, ale aj možné ohrozenia.

Kvôli lepšej orientácii sú aj v strategickej časti ciele politiky a špecifické ciele spracované do prehľadných tabuliek.

V záujme dosahovania cieľov politiky a špecifických cieľov je nutné cielene smerovať intervencie do územia s vysokým rozvojovým potenciálom a zabezpečiť tak výkonnosť a rast konkurencieschopnosti a rozvoja miestnej ekonomiky s pozitívnym dopadom na zvýšenie kvality života obyvateľov.

POLITIKA
KONKURENCIESCHOPNOSŤ – INOVÁCIE - INKLÚZIA

CIEĽ POLITIKY
VYHLADÁVANÉ VIDIECKE PROSTREDIE PRIAZNIVÉ PRE BÝVANIE, PRÁCU
A ODDYCH

ŠPECIFICKÝ CIEĽ
INTEGROVANÝMI INVESTÍCIAMI V ZMYSLE ZÁSADY UDRŽATEĽNOSTI
ZACHOVAŤ, ZHODNOTIŤ A VYUŽÍVAŤ JEDINEČNOSŤ PRÍRODNÉHO,
KULTÚRNEHO A HISTORICKÉHO BOHATSTVA VYBUDOVAŤ MODERNÝ
A ODOLNÝ PRIESTOR

1P1
KONKURENCIESCHOPNEJŠIE, UDRŽATEĽNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO

1P2
KVALITNEJŠIE A MODERNEJŠIE SLUŽBY. BUDOVANIE UDRŽATEĽNEJ
KOMUNITY

1P1 Konkurencieschopnejšie, udržateľné a odolné hospodárstvo.

1P1.1 Opatrenie

Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility.

1P1.2. Opatrenie

Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZ

**1P2 Kvalitnejšie a modernejšie služby.
Budovanie udržateľnej komunity.**

1P2.1 Opatrenie

Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb. Digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom

5 PROGRAMOVÁ ČASŤ

Táto časť v rámci definovaných a vzájomne prepojených priorít identifikuje potreby transformované na opatrenia. Nástrojom na realizáciu opatrení je implementácia projektových zámerov. Realizáciou projektových zámerov obec zabezpečí udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj obce, s ohľadom na jej potenciál, na ochranu a zhodnotenie historického a kultúrneho dedičstva, bezpečnosť, ochranu prírody a na dodržanie zásady rešpektovania medzinárodných záväzkov v oblasti životného prostredia. Regionálny rozvoj stále viac závisí od schopnosti miestnej správy získavať prostriedky z viacerých zdrojov. Miestni podnikatelia a občianska spoločnosť budú popri regionálnej a miestnej samospráve priamymi aktérmi s významným vplyvom na vnútorný rozvoj regiónov. Významnú rolu pri podpore rozvojových stimulov pre vidiecke oblasti bude i naďalej zohrávať verejná a štátna správa vyčlenením zdrojov na ich podporu, či už formou návratnej alebo nenávratnej pomoci, vytváraním regulačných mechanizmov, schém pomoci a podobne. Výsledkom procesu implementácie PRO bude vytvorenie prostredia priaznivého pre zvyšovanie výkonnosti miestnej ekonomiky a následne zvyšovanie výkonnosti ďalších dotknutých subjektov.

Konkrétne investičné zámery, ktoré obec plánuje realizovať v období 2024-2030, navrhnuté na základe identifikovaných potrieb, sú kvôli lepšej prehľadnosti aj v programovej časti spracované v tabuľkách.

Všetky projektové zámery počas implementácie tohto dokumentu budú realizované v súlade s platnou legislatívou a s ohľadom na zákon 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

PRIORITA	Opatrenie	Projektový zámer
KONKURENCIESCHOPNEJŠIE, UDRŽATELNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO	1P1.1 Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility	1P1.1.1 Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov
		1P1.1.2 Rozšírenie MK k zbernému dvoru
		1P1.1.3 Oprava obecných mostov
		1P1.1.4 Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ
		1P1.1.5 Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11
	1P1.2 Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZ	1P1.2.1 Modernizácia zberného dvora a a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia
		1P1.2.2 Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov
		1P1.2.3 Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky
		1P1.2.4 Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba
		1P1.2.5 Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce
		1P1.2.6 Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2

Cieľ politiky	Opatrenie	Projektový zámer
KVALITNEJŠIE A MODERNEJŠIE SLUŽBY. BUDOVANIE UDRŽATELNEJ KOMUNITY	1P2.1 Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb, digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom	1P2.1.1 Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete
		1P2.1.2 III. Etapy dostavby HZ
		1P2.1.3 Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci
		1P2.1.4 Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti
		1P2.1.5 Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV

5.1 Špecifikácia a popis opatrení, projektových zámerov

Výstupom spracovania údajov z predchádzajúcich častí, výsledkom procesu komparácie, precizovania a systemizácie je identifikácia územných a tematických investícií, a to s najvyššou mierou konkretizácie – identifikácia projektových zámerov.

V snahe o dosiahnutie čo najväčšej efektívnosti implementácie jednotlivých projektových zámerov budú investície do vybraných oblastí s rozvojovým potenciálom umiestňované integrované. Integrované územné investície sú podporované z národnej a nadnárodnej úrovne. Na národnej úrovni sú premietnuté do finančnej podpory z EŠIF a prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti a Programu Slovensko bude podporené ich umiestnenie do oblastí s rozvojovým potenciálom. S cieľom decentralizácie, resp. prístupu zdola nahor sú integrované územné investície podporované prostredníctvom IUS samosprávnych krajov, stratégií udržateľného mestského rozvoja (UMR), stratégií SPR (zdroj www.po-kraj.sk, 2023).

Zameranie opatrení definovaných v PRO na roky 2024-2030 korešponduje s potrebami obce. Potreby, ktoré vznikali v rámci jednotlivých oblastí už dlhšie obdobie, sú odrazom nedostatkov, ktoré primárne z dôvodu nepostačujúcich finančných prostriedkov nemohli byť manažmentom obce dlhodobo riešené. Zameraním opatrení sa obec snaží prispieť k riešeniu viacerých globálnych problémov a zameranie opatrení tak nadväzuje na viaceré strategické dokumenty. Stratégia obce svojim zameraním korešponduje so stratégiami nielen na národnej, ale nepochybne aj na európskej úrovni. Cieľom realizácie projektových zámerov je prispieť k napĺňaniu cieľov EÚ v oblasti klímy a adaptačných opatrení na zmenu klímy, v oblasti efektívneho hospodárenia s energiami a vodou, v oblasti nakladania s odpadom, a v súvislosti s demografickým vývojom aj v oblasti dostupnosti služieb, komunitného rozvoja a aktívneho začlenenia. Finančné prostriedky, ktoré obec môže získať v rámci výziev vyhlasovaných priebežne v programovom období 2021-2027 s presahom do roku 2029 v rámci pravidla n+2, pomôžu dosahovať ciele stanovené EÚ, či národnou úrovňou. Presne ciele investície pomôžu zvýšiť výkonnosť miestnej ekonomiky, čo generuje zvýšenie kvality života obyvateľov. Integráciou jednotlivých procesov prostredníctvom spájania dostupných zdrojov (finančných, ľudských, materiálnych a iných) a rešpektovaním existujúcej legislatívy, ako aj ďalších dokumentov na rôznych úrovniach, obec zabezpečí prioritne naplnenie cieľov svojej politiky.

V zmysle platnej legislatívy predstavujú štrukturálne fondy doplnkový zdroj financovania potrieb podporujúcich miestny a regionálny rozvoj.

V priebehu implementácie tohto dokumentu budú všetky aktivity realizované v súlade s platnou legislatívou a s ohľadom na zákon č. 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Projektové zámery budú realizované v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny s rešpektovaním ochrany chránených území, NKP zapísaných v ÚZPF, evidovaných archeologických lokalít a bližšie nelokalizovaných ojedinelých nálezov, priorít rozvoja dopravnej infraštruktúry.

CIEĽ POLITIKY 1
VYHLADÁVANÉ VIDIECKE PROSTREDIE PRIAZNIVÉ PRE BÝVANIE, PRÁCU
A ODDYCH

CIEĽ POLITIKY 1

ŠPECIFICKÝ CIEĽ
INTEGROVANÝMI INVESTÍCIAMI V ZMYSLE ZÁSADY UDRŽATELNOSTI
ZACHOVAŤ, ZHODNOTIŤ A VYUŽÍVAŤ JEDINEČNOSŤ PRÍRODNÉHO, KULTÚRNEHO
A HISTORICKÉHO BOHATSTVA, VYBUDOVAŤ MODERNÝ A ODOLNÝ PRIESTOR

V rámci klimatickej neutrality a dekarbonizácie sektora energetiky plánuje EÚ do roku 2050 klimatickú neutralitu. V decembri 2020 bol Európskou radou schválený cieľ znížiť čisté emisie EÚ do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňou z roku 1990.

Európska zelená dohoda definuje ciele a opatrenia politiky EÚ v oblasti energetickej transformácie:

- prepracovanie celého rámca politík EÚ v oblasti klímy a energetiky do roku 2030 s cieľom ešte viac urýchliť úsilie EÚ o podporu energetickej efektívnosti a zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie
- zabezpečiť v EÚ stabilné dodávky energie za dostupné ceny
- ďalej rozvíjať integrovaný a prepojený trh s energiou
- znížiť emisie metánu v sektore energetiky

Opatrenia, ktoré sa týkajú zlepšenia úspor energie, sa snaží EÚ dosiahnuť prostredníctvom aktualizovanej a revidovanej **smernice o energetickej efektívnosti**. Cieľom ktorej je:

- energetická efektívnosť vo výške 36 % pre konečnú spotrebu energie,

- 39 % pre primárnu energetickú spotrebu v porovnaní so súčasným hlavným cieľom vo výške 32,5 %

OZE prispievajú k ochrane životného prostredia a k diverzifikácii činností v oblasti poľnohospodárstva a priemyslu. Podporujú inovácie a rozvoj informačných technológií. Cieľom energetickej politiky SR je zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie na výrobe elektriny a tepla. Dobrý manažment obnoviteľných zdrojov energie je v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja a jedným z pilierov ekonomického rastu spoločnosti.

Opatrenia, ktoré sa týkajú zlepšenia úspor energie, sa snaží EÚ dosiahnuť prostredníctvom aktualizovanej a revidovanej smernice o obnoviteľných zdrojoch energie. Cieľom ktorej je zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2030 na 40% podiel.

Podľa EK patrí SR ku energeticky najnáročnejším krajinám EÚ. Budovy ako také v rámci EÚ spotrebujú až cca 40% konečnej energie (vykurovanie a chladenie). Práve aj z toho dôvodu budú v programovom období 2021-2027 podporované nákladovo-efektívne opatrenia s cieľom vyššej energetickej hospodárnosti generujúcej úspory primárnej energie, lepši stavebnotechnický a tepelno-izolačný stav verejných budov, a tým aj lepšiu dostupnosť. Manažment obce má záujem prispieť k dosiahnutiu cieľov EÚ, pretože si uvedomuje, že ku kvalite klímy, ktorá vytvára základné podmienky pre život, prispievajú živé ekosystémy. Ohrozenie ich kvality môže mať za následok nielen ohrozenie podmienok a kvality života človeka ale aj ohrozenie podmienok rozvoja územia. Zníženie energetickej náročnosti ako aj budovanie prvkov zelenej infraštruktúry patria medzi priority obce v období do roku 2030. V priebehu rokov 2022 a 2023 navrhla Európska komisia 3 balíky opatrení na urýchlenie prechodu na obehové hospodárstvo. Stanovila princípy udržateľnosti a obehovosti v kľúčových sektoroch. Akčný plán Komisie obsahuje sedem kľúčových oblastí, ktoré sú dôležité pre dosiahnutie obehového hospodárstva: plasty; textil (recykluje sa cca len 1%); elektroodpad; potraviny, voda a živiny; obaly (obalový odpad v Európe rastie, v priemere obyvateľ EÚ vyprodukoval v roku 2021 v 189 kg obalového odpadu), batérie a autá, budovy a stavebníctvo (produkuje viac ako 35% odpadu).

Zmena klímy prináša so sebou neočakávané mimoriadne udalosti, ako sú napr. povodne, veterné smršte, požiare, zosuvy pôdy a pod. Predpokladá sa, že ekonomické dôsledky zmeny klímy, nesprávny manažment rizík a málo účinné adaptačné opatrenia prispejú k nižšej kvalite života a nárastu chudoby. Na území Slovenska došlo k výraznému nárastu mimoriadnych udalostí v roku 2013. V roku 2014 došlo k veľmi miernemu poklesu týchto udalostí oproti roku 2013, i napriek tomu v porovnaní s rokom 2003 ide o viac ako štvornásobný nárast. Stratégia

adaptácie na zmenu klímy uvádza, že na území Slovenska sa najčastejšie vyskytujú povodne, a zároveň uvádza, že jedným z najzraniteľnejších sektorov z hľadiska dopadov zmeny klímy je práve vodné hospodárstvo. Práve aj to je jedným z dôvodov prečo sa obec rozhodla v rámci jedného z opatrení pre manažment rizík a plánovaným projektovým zámerom zvýšiť odolnosť voči prírodným nešťastiam, a tým zabezpečiť ochranu života, zdravia, majetku a životného prostredia. Prioritou obce je rekonštrukciou regulácie Hanigovského potoka, vytvorením suchých poldrov a rekonštrukciou všetkých odtokových kanálov vybudovať protipovodňové opatrenia.

1P1 KONKURENCIESCHOPNEJŠIE, UDRŽATEĽNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO

1P1.1 Opatrenie

Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility.

Projektové/investičné zámery:

1P1.1.1 Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov

1P1.1.2 Rozšírenie MK k zbernému dvoru

1P1.1.3 Oprava obecných mostov

1P1.1.4 Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ

1P1.1.5 Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11

1P1.2. Opatrenie

Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZ.

1P1.2.1 Modernizácia zberného dvora a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia

1P1.2.2 Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov

1P1.2.3 Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky

1P1.2.4 Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba

1P1.2.5 Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce

1P1.2.6 Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2

1P2
KVALITNEJŠIE A MODERNEJŠIE SLUŽBY. BUDOVANIE UDRŽATELNEJ
KOMUNITY

1P2.1 Opatrenie

Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb. Digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom

Projektové/investičné zámery:

1P2.1.1 Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete

1P2.1.2 III. Etapy dostavby HZ

1P2.1.3 Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci

1P2.1.4 Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti

1P2.1.5 Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

5.2 Projektové zámery

Názov obce/ investora	Typ zámeru	PRIORITA	OPATRENIA	NÁZOV PZ	Oblasť, na ktorú je PZ orientovaný		Merateľné ukazovatele		Predpokladaný termín realizácie	Predpokladané náklady
					Oblasť	Kategória	Indikátor	Plánovaná hodnota		
Červenica pri SB	Investičný	Konkurencieschopnejšie, udržateľné a odolné hospodárstvo.	Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility	Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov	TI	Doprava, komunikácie, MHD	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných chodníkov	m	2024-2030	640 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Rozšírenie MK k zbernému dvoru	TI	Doprava, komunikácie, MHD	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných ciest – mimo TEN-T	km/m	2025-2030	400 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Oprava obecných mostov	TI	Doprava, komunikácie, MHD	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných ciest – mimo TEN-T	km/m	2026-2030	50 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ	TI	Doprava, komunikácie, MHD	Počet parkovacích miest	osoba	2024-2030	35 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11	TI	Doprava, komunikácie, MHD	Podporovaná špecializovaná cyklistická infraštruktúra. Počet prvkov doplnkovej infraštruktúry	počet	2027-2030	10 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný		Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZE	Modernizácia zberného dvora a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnjej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia	ŽP	Odpadové hospodárstvo	Investície do zariadení na triedený zber odpadu Odpad pripravený na opätovné použitie	euro, tona/rok	2024-2030	450 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov	ŽP	Prevenia pred prírodnými nešťastiami	Počet realizovaných vodozádržných opatrení na adaptáciu na zmenu klímy Zelená infraštruktúra vybudovaná alebo vylepšená na adaptáciu na zmenu klímy.	počet/hektár	2024-2030	1 600 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky	ŽP	Verejná zeleň	Zelená infraštruktúra podporovaná na iné účely ako adaptácia na zmenu klímy. Populácia, ktorá má prístup k novej alebo modernizovanej zelenej infraštruktúre	hektár/EO	2024-2030	80 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba	ŽP	Znižovanie energetickej náročnosti	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	počet	2026-2030	1 500 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce	ŽP	Znižovanie energetickej náročnosti	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	počet	2024-2025	30 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2	ŽP	Obnoviteľné zdroje energie			2024-2030	2 000 000,00 €

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

Červenica pri SB	Investičný	Kvalitnejšie a modernejšie služby. Budovanie udržateľnej komunity	Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb, digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia.	Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete	SI	Bezpečnosť	Počet novovybudovaných / modernizovaných svetelných bodov Počet nových užívateľov miestneho rozhlasu	EO	2024-2030	60 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný		Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej	III. Etapa dostavby HZ	SI	Bezpečnosť	Dostavaná plocha	m2	2029-2030	100 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný		infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom	Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci	CR	Kultúrne a historické pamiatky	Počet podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	Kultúrne a turistické lokality	2028-2029	10 000,00 €
Červenica pri SB	Investičný			Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti	Iné - doplnite	Administratívne činnosti	Počet vytvorených dokumentácií, analýz, štúdií, správ, plánov. Počet novovytvorených pracovných miest	počet	2024-2030	50 000,00 €
Červenica pri SB				Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV	Iné - doplnite	Pozemkové úpravy	Scelená plocha	m2	2026-2027	-

5.3 Merateľné ukazovatele

Pre monitorovanie napĺňania cieľa politiky a realizácie opatrení rozpracovaných do úrovne projektových zámerov boli zvolené ukazovatele výstupu, prípadne výsledku. V prípade výstupov ide o konkrétne produkty, ktoré sú očakávaným výstupom realizácie jednotlivých projektových zámerov definovaných v akčnom pláne. Výstupy nevedú ku kvalitatívnemu posudzovaniu. Indikátory výstupov sú merané vo fyzikálnych jednotkách ako je počet, kus, m, m². V prípade ukazovateľov výsledku sú tieto indikátormi pokroku implementácie a dosahovania cieľov.

Konkurencieschopnejšie, udržateľné a odolné hospodárstvo				
Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota Rok 2024	Cieľová hodnota Rok 2030
1P1.1 Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility				
1P1.1.1 Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov				
výstupu	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných chodníkov	m	0	2 200
1P1.1.2 Rozšírenie MK k zbernému dvoru				
výstupu	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných ciest – mimo TEN-T	m	0	200
1P1.1.3 Oprava obecných mostov				
výstupu	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných ciest – mimo TEN-T	m	0	18
1P1.1.4 Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ				
výsledku	Počet parkovacích miest	počet	0	12
1P1.1.5 Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11				
výstupu	Podporovaná špecializovaná cyklistická infraštruktúra	počet	0	5
1P1.2 Opatrenie: Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZ				
1P1.2.1 Modernizácia zberného dvora a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia				
výstupu	Investície do zariadení na triedený zber odpadu. Odpad pripravený na opätovné použitie	euro	0	800
1P1.2.2 Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov				
výstupu	Počet realizovaných vodozádržných opatrení na adaptáciu na zmenu klímy. Zelená infraštruktúra vybudovaná alebo vylepšená na adaptáciu na zmenu klímy.	počet	0	1
1P1.2.3 Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky				
výstupu/výsledku	Zelená infraštruktúra podporovaná na iné účely ako adaptácia na zmenu klímy. Populácia, ktorá má prístup k novej alebo modernizovanej zelenej infraštruktúre	EO	0	1000
1P1.2.4 Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba				
výstupu	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	počet	0	1
1P1.2.5 Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce				

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

výstupu	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	počet	0	2
1P1.2.6 Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2				
výsledku	Počet osôb užívajúcich výhody	návštevníci	0	3 000
Kvalitnejšie a modernejšie služby. Budovanie udržateľnej komunity				
Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
			Rok 2024	Rok 2030
<i>1P2.1 Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb, digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom</i>				
1P2.1.1 Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete				
výstupu/ výsledku	Počet novovybudovaných/modernizovaných svetelných bodov/ Počet dotknutých obyvateľov	počet	0	82
1P2.1.2 III. Etapa dostavby HZ				
výsledku	Počet dotknutých obyvateľov	počet EO	0	1 000
1P1.1.3 Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci				
výstupu	Počet podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	počet	0	1
1P1.1.4 Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti				
výstupu	Počet vytvorených dokumentácií, analýz, štúdií, správ, plánov. Počet novovytvorených pracovných miest	počet	0	10
1P1.1.5 Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV				
výstupu	Scelená plocha	m2	0	90 000

6 REALIZAČNÁ ČASŤ

6.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PRO

Obec bude v procese realizácie dokumentu postupovať v zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov. Partnermi v tomto procese môžu byť všetci dotknutí obyvatelia, zamestnávateľia, ako aj podnikateľské subjekty, ktorí prejavia záujem prispieť k rozvoju miestnej ekonomiky, a sú relevantnými hráčmi na poli regionálneho rozvoja.

6.2 Komunikačná stratégia a koordinácia

Počas vypracovávania strategického dokumentu zabezpečoval koordináciu prípravy dokumentu starosta obce. Príprava jednotlivých odborných častí dokumentu bola zabezpečená expertmi v oblasti projektového manažmentu a z odborných zdrojov.

1. Koordinácia procesu prípravy a spracovania
2. Pracovné stretnutia
3. Elektronická komunikácia
4. Poskytnutie informácie o príprave dokumentu na webovej stránke obce a dotknutých subjektov
5. Zaslanie pripomienok ku pripravovanému dokumentu v súlade so zákonom 24/2006 Z.z. a ich zohľadnenie v procese implementácie dokumentu
6. Poskytovanie informácií v procese implementácie projektových zámerov v závislosti od požiadaviek a vo vzťahu k dotknutým cieľovým skupinám v súkromnom a verejnom sektore

6.3 Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom monitorovacích a hodnotiacich aktivít bude sledovať napĺňanie definovaných cieľov prostredníctvom napĺňania plánovaných hodnôt merateľných ukazovateľov a sledovať prínos výstupov a výsledky cielene umiestnených investícií k rozvoju miestnej ekonomiky a rastu jej konkurencieschopnosti, napríklad prostredníctvom zvyšovania počtu pracovných miest, počtu diverzifikácií činností, zavádzania inovatívnych technológií a vzniku nových kreatívnych činností. Sledované monitorovacie ukazovatele sa porovnávajú v každej správe – počiatočný a konečný stav. Všetky ukazovatele sú východiskom pri priebežnom posudzovaní vplyvov stratégie na rozvoj územia. Cieľom merateľných ukazovateľov je sledovať ako prostredníctvom efektívnejšieho využívania endogénnych zdrojov a najmä ich zhodnotením dochádza k rozvoju

miestnej ekonomiky, rastu jej konkurencieschopnosti a tým ku zvyšovaniu spokojnosti a kvality života obyvateľov v obci. Sú členené na:

- a) ukazovatele výstupov - kvantitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- b) ukazovatele výsledkov - kvalitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- c) ukazovatele dopadu – predpokladajú kvantitatívnu zmenu na širšie územie do budúcnosti

6.4 Akčný plán na obdobie 2024-2030

Konkurencieschopnejšie, udržateľné a odolné hospodárstvo						
Projektový zámer	Termín (rok/roky)	Zdroj financovania				Realizácia aktivity viazaná na
		EÚ	SR	Obec	Iné	
IP1.1 Opatrenie: Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility						
1P1.1.1 Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.1.2 Rozšírenie MK k zbernému dvoru	2025-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.1.3 Oprava obecných mostov	2026-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.1.4 Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.1.5 Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11	2027-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
IP1.2 Opatrenie: Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZE						
1P1.2.1 Modernizácia zberného dvora a a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.2.2 Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.2.3 Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.2.4 Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba	2026-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

1P1.2.5 Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce	2024-2025	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P1.2.6 Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov

Kvalitnejšie a modernejšie služby. Budovanie udržateľnej komunity						
Projektový zámer	Termín (rok/roky)	Zdroj financovania				Realizácia aktivity viazaná na
		EÚ	SR	Obec	Iné	
1P2.1 Opatrenie: Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb, digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom						
1P2.1.1 Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P2.1.2 III. Etapy dostavby HZ	2029-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P2.1.3 Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci	2028-2029	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P2.1.4 Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti	2024-2030	x	x	x		získanie finančných prostriedkov
1P2.1.5 Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV	2026-2027	x	x	x		získanie finančných prostriedkov

7 FINANČNÁ ČASŤ

V zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov „základom finančného hospodárenia obce je rozpočet obce, ktorý sa zostavuje na obdobie jedného kalendárneho roka. Postavenie rozpočtu obce, jeho tvorbu a obsah, pravidlá rozpočtového hospodárenia, tvorbu a použitie mimorozpočtových zdrojov, spôsob finančného vyrovňovania medzi obcami, vzťahy k štátnemu rozpočtu a k rozpočtu samosprávneho kraja ustanovuje osobitný zákon. Obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a z ďalších zdrojov, môže na plnenie svojich úloh použiť návratné zdroje financovania a prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov. Na plnenie rozvojového programu obce alebo na plnenie inej úlohy, na ktorej má štát záujem, možno obci poskytnúť štátnu dotáciu. Obec si môže na plnenie svojich úloh zriadiť mimorozpočtové peňažné fondy“. Pri umiestňovaní investícií bude obec postupovať v súlade so zákonom. (Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov).

Samospráva sa v programovom období 2021-2027, resp. podľa pravidla N+2 2021-2029 bude uchádzať o nenávratné finančné príspevky z EŠIF, štátneho rozpočtu. Obec sa bude uchádzať aj o štátne dotácie, o zdroje z rôznych dostupných finančných mechanizmov, aj v rámci cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce. Zdroje financovania budú dopĺňané a aktualizované priebežne.

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

7.1 Finančný plán

Opatrenie	Aktivita	Termín realizácie projektu	Náklady spolu EUR	Zdroje financovania				
				ÉÚ	Štátny rozpočet	Rozpočet o obce	Úverové zdroje	Iné
1P1.1 Opatrenie <i>Investície do rozvoja a posilňovania regionálnej a miestnej udržateľnej mobility, vrátane nemotorovej mobility</i>	1P1.1.1 Rekonštrukcia pôvodných chodníkov a výstavba chodníkov	2024-2030	640 000,00	X	X	X		
	1P1.1.2 Rozšírenie MK k zbernému dvoru	2025-2030	400 000,00	X	X	X		
	1P1.1.3 Oprava obecných mostov	2026-2030	50 000,00	X	X	X		
	1P1.1.4 Vybudovanie parkovacej plochy a dokončenie asfaltovej plochy pri areáli HZ, vytvorenie parkovej plochy pri cintoríne a MŠ	2024-2030	35 000,00	X	X	X		
	1P1.1.5 Budovanie oddychových zón, vrátane súvisiacej infraštruktúry a doplnkových prvkov pri cyklochodníku EUROVELO 11	2027-2030	10 000,00	X	X	X		
1P1.2 Opatrenie <i>Investície do budovania udržateľného obehového, vodného a energetického hospodárstva, budovania infraštruktúry súvisiacej s adaptáciou na zmenu klímy, environmentálnej a zelenej infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Vyššia miera využívania podielu energií z OZE</i>	1P1.2.1 Modernizácia zberného dvora a a MTV zberného dvora a vybudovanie malej obecnej kompostárne, monitorovanie environmentálnych záťaží, zvyšovanie environmentálneho povedomia	2024-2030	450 000,00	X	X	X		
	1P1.2.2 Rekonštrukcia regulácie Hanigovského potoka, vytvorenie suchých poldrov. Rekonštrukcia všetkých odtokových kanálov	2024-2030	1 600 000,00	X	X	X		
	1P1.2.3 Výstavba verejnej oddychovej zóny, parku, úprava oddychovej zóny Valky	2024-2030	80 000,00	X	X	X		
	1P1.2.4 Rekonštrukcia kultúrneho domu, prístavba	2026-2030	1 500 000,00	X	X	X		
	1P1.2.5 Budovanie inteligentného energetického systému v budovách vo vlastníctve obce	2024-2025	30 000,00	X	X	X		
	1P1.2.6 Využitie a ekonomické zhodnotenie geotermálneho vrtu L2	2024-2030	2 000 000,00	X	X	X		
	Spolu za 1P1		6 795 000,00					

**Program rozvoja obce Červenica pri Sabinove
na obdobie 2024-2030**

IP2.1 Opatrenie <i>Investície do budovania vyššej dostupnosti verejných služieb, digitálna pripojiteľnosť, digitalizácia. Investície do sociálnej, vzdelávacej a kultúrnej infraštruktúry, infraštruktúry bývania a občianskej vybavenosti, infraštruktúry súvisiacej so zdravým životným štýlom, trávením voľného času a športom</i>	1P2.1.1 Modernizácia verejného osvetlenia a rozšírenie rozhlasovej siete	2024-2030	60 000,00	X	X	X		
	1P2.1.2 III. Etapy stavby HZ	2029-2030	100 000,00	X	X	X		
	1P2.1.3 Príprava a realizácia náučného chodníka, prezentácia histórie obce, označenie ulíc v obci	2028-2029	10 000,00	X	X	X		
	1P2.1.4 Príprava a implementácia plánovacích dokumentov a PD. Podpora zamestnanosti	2024-2030	40 000,00	X	X	X		
	1P2.1.5 Realizácia scelenia pozemkov na Rovni pri PNV	2026-2027	0,00	X	X	X		
	Spolu za 1P2		210 000,00					
Spolu			7 005 000,00					

8 ZÁVER

Program rozvoja obce predstavuje strednodobý plánovací dokument, ktorý reflektuje najmä na potreby a výzvy regionálnej a miestnej úrovne. Predkladaný program rozvoja obce na obdobie 2024-2030 je pripravený v súlade so zákonom 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja.

Politika, ciele politiky a priority boli stanovené na základe analýzy, systemizácie, a prioritizácie dôveryhodných údajov a informácií a na základe toho identifikovaných potrieb. Opatrenia sú navrhnuté s cieľom vytvoriť podmienky pre zvyšovanie kvality života obyvateľov prostredníctvom cielene nasmerovaných intervencií do definovaných oblastí rozvoja a zabezpečiť tak rozvoj miestnej ekonomiky a rast konkurencieschopnosti.

Výstupom dokumentu bude implementácia environmentálne prijateľných postupov definovaných v dokumente, prioritne podporujúcich udržateľné využívanie endogénnych zdrojov, zameraných na dosiahnutie zdravého sociálno-ekonomického prostredia, zvýšenie kvality života obyvateľov, zvýšenie atraktivity obce pre jej obyvateľov, podnikateľov, potenciálnych investorov a návštevníkov. Bude priebežne monitorovaná a hodnotená na základe výstupov a výsledkov realizovaných intervencií.

S ohľadom na priame a nepriame vplyvy na životné prostredie budú v rámci realizácie jednotlivých projektových zámerov podporené len environmentálne prijateľné postupy s pozitívnym dopadom na životné prostredie. Rešpektovať budú platnú legislatívu pre ochranu životného prostredia a zdravia a budú podliehať samostatnému posudzovaniu v zmysle zákona 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení pri plnom rešpektovaní pripomienok, ktoré vzišli z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie od dotknutých subjektov

Program rozvoja obce implementáciou jednotlivých projektových zámerov prispeje k plneniu strategických rámcov programov schválených na úrovni SR.

9 POUŽITÉ ZDROJE

1. Bytová politika SR do roku 2030
2. Štatistický úrad SR
3. Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo, 2020
4. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030
5. Návrh aktualizácie Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030, august 2023
6. Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES)
7. Územný systém ekologickej stability (ÚSES)
8. Program Slovensko
9. Plán obnovy a odolnosti
10. Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, 2019
11. Zákon č. 311/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 345/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
13. Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z v znení neskorších a predpisov
14. Plán udržateľnej mobility PSK
15. Koncepcia územného rozvoja Slovenska
16. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2021 - 2027
17. Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
18. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
19. Stratégia Európa 2020
20. Integrovaná územná stratégia PSK
21. Integrovaný regionálny operačný program
22. Program rozvoja vidieka PSK
23. Koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj, Územná prognóza, zadanie, návrh 2015
24. Koncepcia územného rozvoja Slovenska
25. Politika súdržnosti EÚ pre obdobie 2014 - 2020
26. Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR
27. Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
28. Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020
29. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
30. Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2014 ZELENÁ SPRÁVA
31. Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020
32. Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

33. <https://www.forestportal.sk/les-pre-verejnost/informacie-o-lesoch/klimaticke-zmeny-2/>
34. Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vydanie. MŽP SR, SAŽP, 2002 (**Geomorfologické jednotky** - Mazúr, E., Lukniš M., **Pôdy** - Rudolf Šály, Bohumil Šurina, **Klimatické oblasti** Milan Lapin, Pavel Faško, Marián Melo, Pavel Šťastný, Ján Tomlain)
35. <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/programove-obdobie-2021-2027/>
36. Rada EÚ (<https://www.europa.eu/sk/policies>)